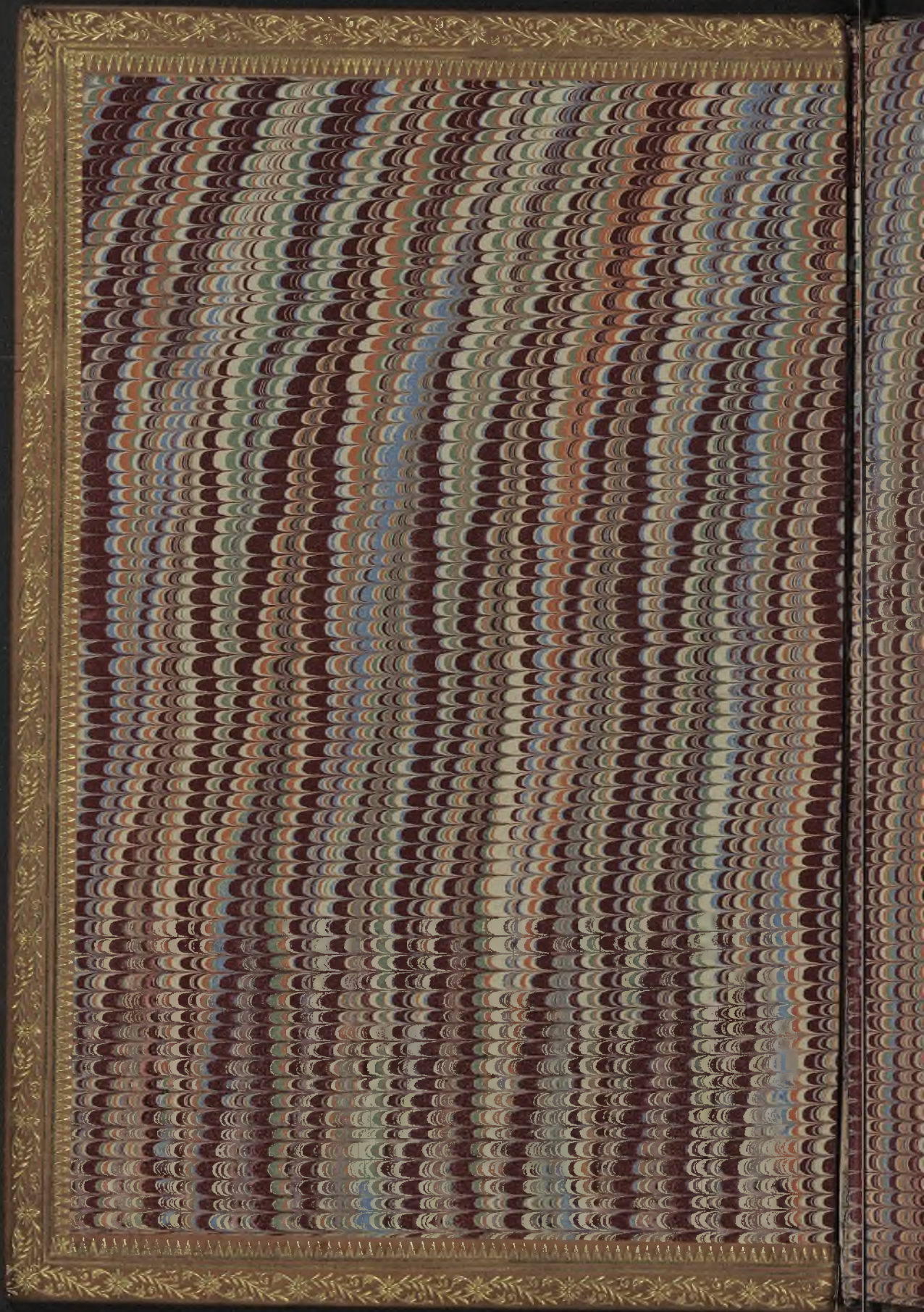

7004

II

7004
II.

1899. a. 432.

2161. Jag.

B. STARZYŃSKI.

KATALOG

Pięciu Tomów

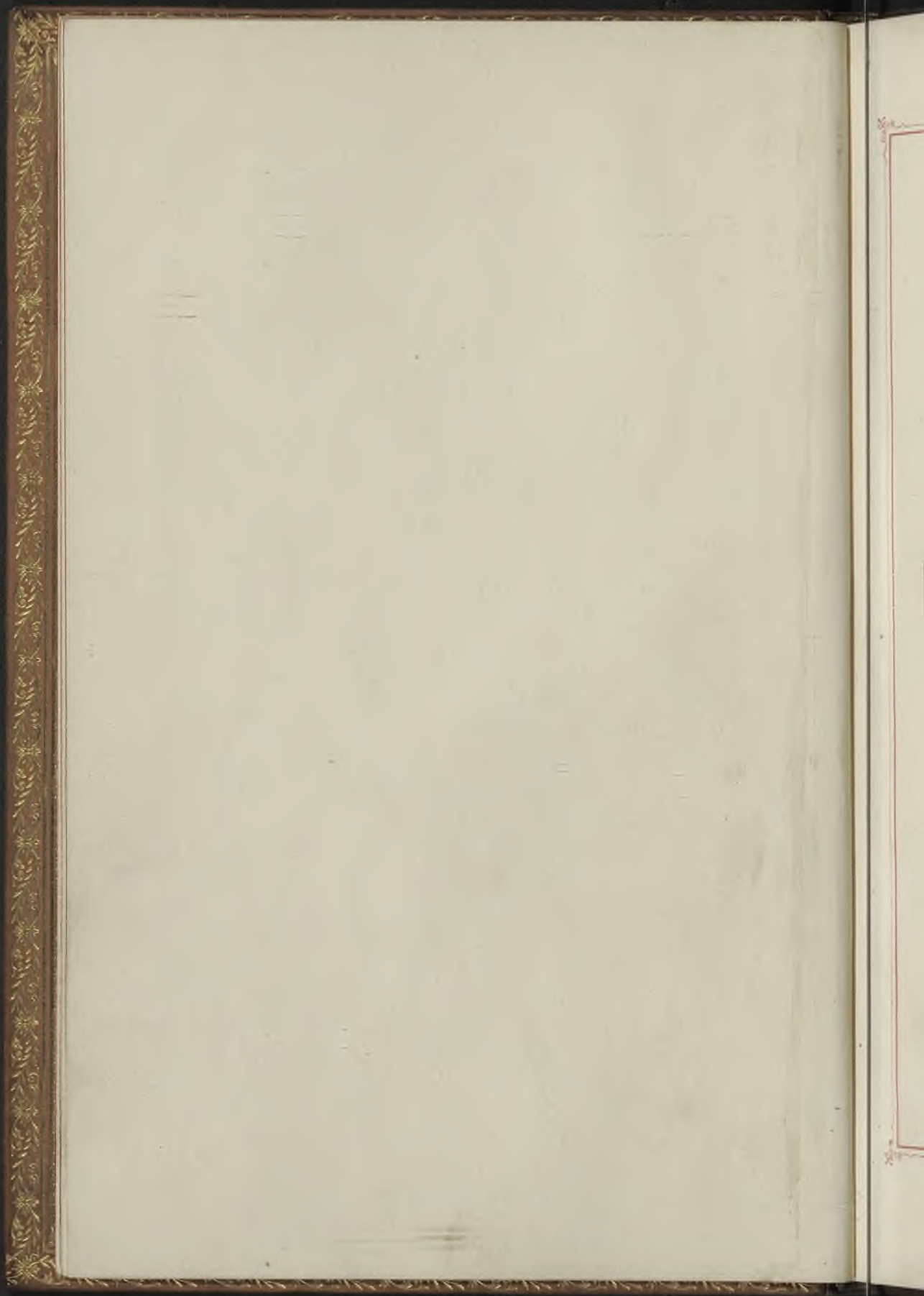
BRONI
ZACZEPNEJ I ODPORNEJ
W POLSCE.

LWÓW.

Z Drukarni i Litografii Pillera i Spółki.

1894.

B. STARZYŃSKI.

KATALOG

Pięciu Tomów

BRONI ZACZEPNEJ I ODPORNEJ
w Polsce.

LWÓW.

Z DRUKARNI I LITOGRAFII PILLERA I SPÓŁKI. •

1894.

KATALOG

1880

WYDZIAŁ I ODDZIAŁY

W WARSZAWIE

Pracca wieloletnia; której osobny katalog podajemy jest zbiorem o ile siły i możność pozwoliły; broni zaczepnej, odpornej i paradnej w Polsce zaczawszy od czasów najdawniejszych aż do ostatecznego rozbioru Polski. Broń, sztandary, zabytki różne rozproszone po świecie całym po Muzeach krajowych; pojedyncze pamiątki familijne, wszystko staraliśmy się zebrać najakuratniej, przerysować lub przefotografować; tam gdzie nam było niepodobnem dojechać samemu, posyłałiśmy rysowników, co nie z małym odbyło się kosztem. Licznemi listami, proźbami otrzymaliśmy od właścicieli odpowiedzi ze szkicami lub fotografiami; do tej pracy znajomi za granicą przyczynili się: Córka ministra wojny w Szwecyi, młodziutka panienka przekopowała sztandary i proporce polskie w Stockholmie; jej ojciec kazał przerysować polskie w Stockholmie armaty. Z wielką trudnością otrzymaliśmy pozwolenie wstępu do biblioteki Ministerium wojny w Paryżu; tam z oryginalnych rysunków dane nam było, sztandary legionów polskich we Francyi i Włoszech przerysować, w muzeum artyleryi odnaleść w kącie przednią część kirysu Zygmunta I. zdaje nam się dotąd nieznanego w Polsce.

Odszukać miecz długi, prosty, nader dla nas ciekawy, gdyż należał do dwóch królów bohaterów naszych: Stefana Batorego i Jana III. uznał go

godnym Napoleon I. i miał go z sobą na wyspie św. Heleny.

Rzędy i kulbaki polskie, o ile tylko było możebnem, zebraliśmy w tych pięciu tomach długiej pracy.

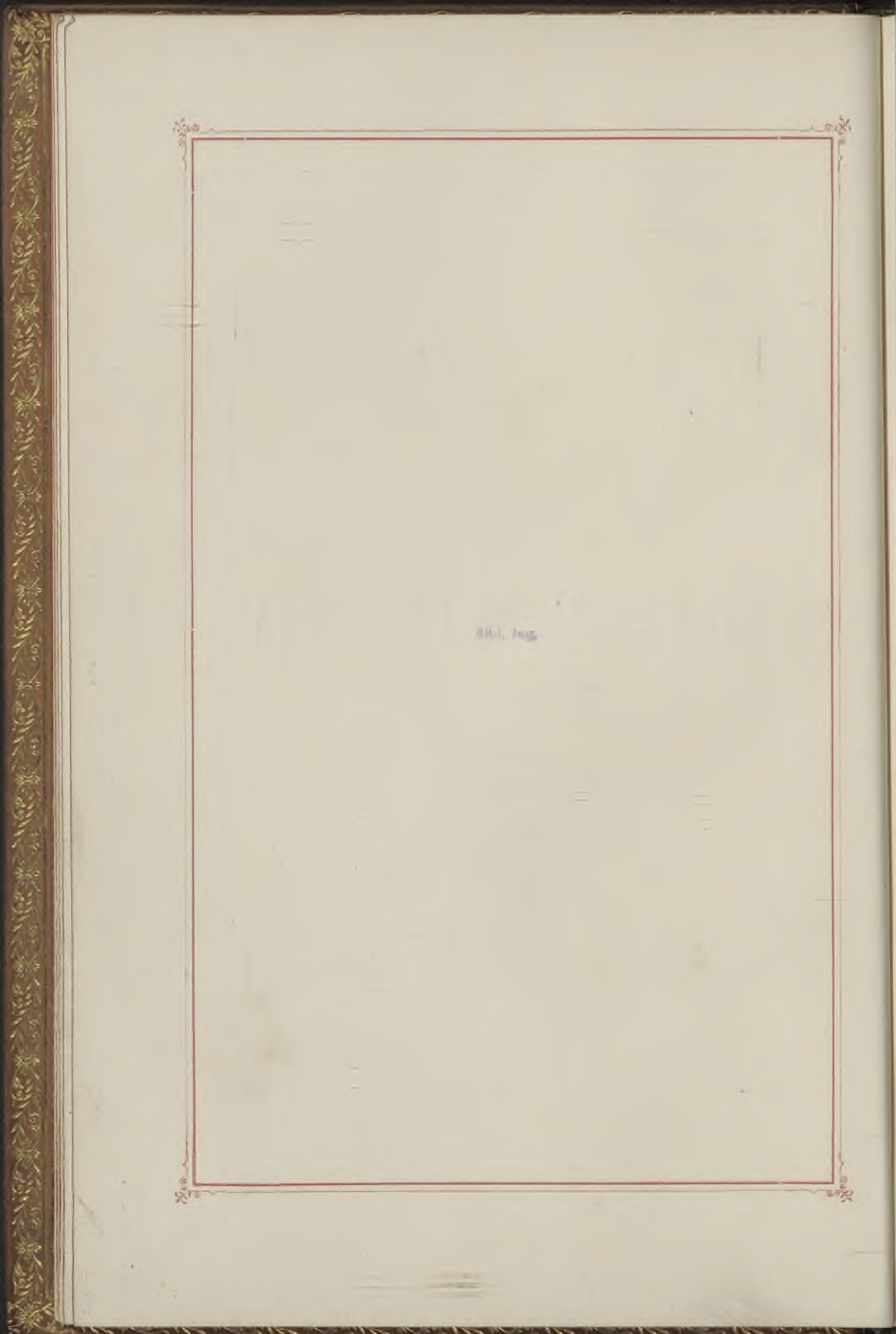
Zdaje mi się, że dotąd w Polsce podobnego zebrania broni odpornej, zaczepnej, luksusowej i rysztunków nigdy nie zebrano, niech to będzie przynajmniej pamiątką naszej przeszłości, niech przyszłe pokolenia przepatrzą te ciężkie zbroje, te wyszczerbione pałasze, te czekany, a gdy godzina wskrzeszenia nastanie, niech przypomną sobie, jak ich dziadowie tej ojczyzny bronili.

Wszystkie Muzea, zbiory prywatne najbardziej niedostępne otwały mi swe drzwi, jedna „Granowita Pałata“, została dla mnie niedostępną dotąd, a tam wiele zabytków. Może z czasem będzie można otrzymać pozwolenie, tak jak otrzymałem łaskawe pozwolenie przefotografowania broni polskiej w Petersburgu, a ostatecznie miecza koronacyjnego. Nadzieją moją było wydać w chromolitografii te pięć tomów, lecz cena zbyt wielka za tę pracę, sięgającą parę kroćstotysięcy franków, niepozwoiliła mi tego wydawnictwa.

Oryginalną moją pracę oprawną w 5 tomach i złożoną prawie z 1500 kartek, z których większa połowa, rysunki kolorowane i starannie oddane podług oryginałów, zapisałem testamentem Bibliotece Jagiellońskiej, niech ta praca tam pozostanie jako pamiątka tego cośmy mieli i jako dobra chęć moja dołożenia cegiełki do naszej przeszłości historycznej i artystycznej.

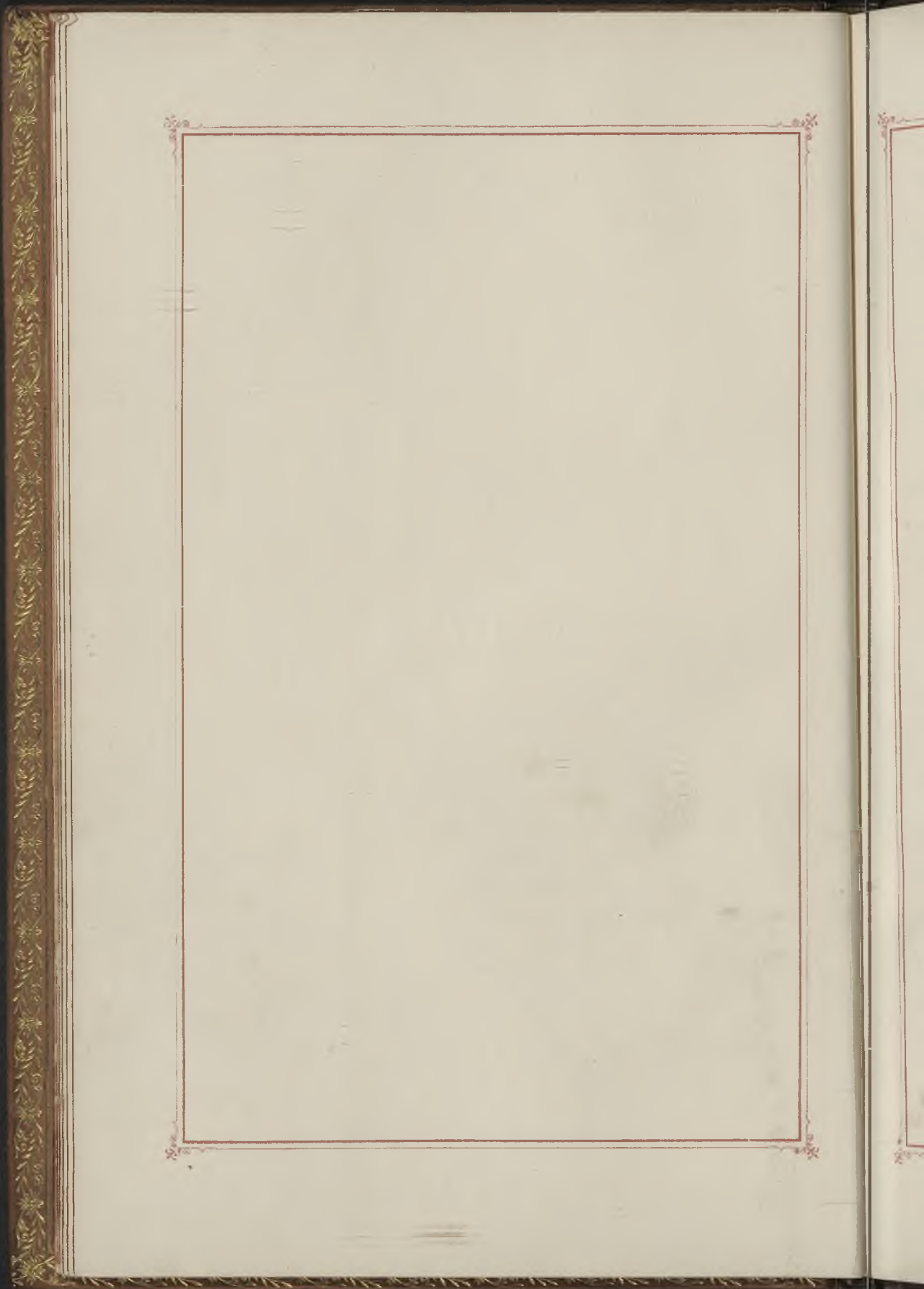
B. S.

BRONŃ ZACZEPNA I ODPORNA
W POLSCE.

211. fig.

TOM I.

Tarcza; Ostrze od włóczni.
Toporek pogański w X. wieku.

Włócznia z X. wieku.

Buzdygan bronzowy z X. w.

Hełm książęcy z XI. w. G. arch. krakow.

*Włócznia św. Maurycego, darowana przez Cesa-
rza Ottona III. r. 1000 Królowi Bolesławowi
Wielkiemu Sk. kat. Krakow. wieku XI.*

*Hełm książęcy z XI. w. wykopany w Gnieźnie,
Tow. nauk. Poznańskie.*

*Trąba z kości słoniowej z XI. w., zbiory hr. Mo-
szyńskiego.*

Szczerbiec podług rysunku Szemeclera (vidi Tom V.).

Sztandar Przemysława II.

Hełm Bolesława Wstydliwego z pieczęci z 1254.

*Sztandar Przemysława księcia kujawskiego z 1307
z pieczęci.*

*Tarcza z herbem Bolesława Wysokiego, wnuka Bo-
lesława Krzywoustego 1201.*

Tarcza herbowa króla Przemysława z pieczęci.

*Orzeł, na tarczy, na majestatycznej pieczęci króla
Przemysława 1257 r.*

*Lew, na pieczęci mniejszej Przemysława księcia
Wielkopolskiego z 1207 r.*

*Hełm Władysława Łokietka ze starej pieczęci podł.
Metryki (1266—1333).*

Hełm Bolka, księcia Szląskiego 1299.

Hełm Władysława księcia Kujawskiego 1355.

Miecze obosieczne duże.

Miecz pieszych z XIV. w.

Miecz dwuręczny z XV. w.

Miecz krzyżacki z XII. w.

Miecz krzyżacki

4 także polskie.

Własność

P. Strzałeckiego

Hełm z szerokim rondem z czasów Władysława Jagiełły, wł. P. Strzałeckiego.

Karabela z rękojeścią kamienną z Jelcem krzyżowym, z napisem na głównej I. M. J. herbem Szreniawa i rokiem 1406 A. M. „Adecte mihi nunc et in hora mortis mea Amen — In nomine dulcissime Jezu“, z drugiej strony: „Maria — L. J. X. O Maria, Maria Semper immaculata da mihi virtutem contra hostes meos“. Własność muzeum Ossolińskich we Lwowie. Nr. 72.

Brygantier z XV. w.

Wierzbięta z Ruszczy i Branic Branicki. Pal. Crac. 1425, w zbroi.

Szabla Władysława Jagiełły z 1414 r. muzeum Ossolińskich. Rękojeść i oprawa nowe.

Pałasz Zygmunta Augusta I. muz. książąt Czartoryskich długości 113 centim.

Miecz Jagiełły, muzeum XX. Czartoryskich, długości 111 ct.

Miecz Witolda Wielkiego, księcia litewskiego. Muzeum XX. Czartoryskich; długości 113 cmt.

Szpada Zygmunta Augusta z rękojeścią jaspisową bogato ozdobioną rubinami. Muzeum XX. Czartoryskich.

Miecz skruszony na pogrzebie Zygmunta Augusta w Krakowie, przechowany w Skarbcu katedry na Wawelu.

Stalowy szyszak Renaissance, roboty włoskiej, musiał być darem Królowej Bony Zygmuntovi I., na dowód czego jest na grzebieniu „Rycerz trąbiący“ nad trąbką proporce z herbem i literą „S“.

Napiersnik, naplecznik, obojczyk, z zbroi żelaznej kutej z XVI. wieku z herbem „Dębno“. Muzeum Ossolińskich.

Zbroja z hełmem kuta; tylko po kolana z Ord. Krasińskich.

Zbroja całkowita z 1569 r. z pięknym grawirowaniem i wyobrażeniem P. Jezusa. W. M. Krasińskich.

Zbroja całkowita złotem nielowana z herbem „Piława“ i pargaminem z pieczęcią przesytytym na wylot zbroi — w Willanowie.

Miecz z herbem „Piława“. Z. Wilanowski.

Zbroja biała (po kolana).

Przepyszny hełm z XVI. wieku, rytowany i pozłacany częściami; hełm ten długo uchodził za Saraceński, oddano mu nareszcie jego właściwą narodowość „Casque Polonais du XVI. S. H. 175 Musée d' Artillerie á Paris“.

Przepyszny bojowy hełm stalowy w części pozłacany z skrzydłami z XVI. wieku w Cesarskim muzeum w Carskiem Siole,

Tarcza herbowa, cyzelowana, pozłacana z XVI. wieku, w muzeum Krasińskich.

Przepyszny hełm stalowy, cały nielowany złotem. Także oprócz ośmiu medalionów, na których po jednym guzie wyzłacanym, reszta bogato

nielowana. Może to najpiękniejszy helm w Polsce. Własność hr. B. Tyszkiewicza.

Część przednia kirysu z żelaza grawirowanego i dziubanego między zaokrągleniami liście akantowe z renesansowej epoki. Na części gładkiej z prawej strony podwójna herbowa tarcza, przedzielona prostopadle, na prawo wąż Sforców na lewej orzeł Polski z koroną szlachecką, którą częstokroć używano, pomimo jego królewskiej godności. Na części gładkiej po lewej stronie napierśnika znajduje się popiersie w hełmie i pancerzu. Ten przód pancerza ofiarowany muzeum przez p. Czernuschi został przez niego nabyty w 1874 r. w Medyolanie przy sprzedaży zbiorów Cavallotti. Niewątpliwie pochodzi ten przód pancerza z czasów Zygmunta I., i Bony Sforcy której herb połączony z polskim widzimy — jestto może najpiękniejsze odkrycie i nie wątpię że był własnością króla Zygmunta I. Muzeum artylerji Paryż S. Nr. 1815.*)

Napierśnik stalowy ciemny z datą 1515 r. i wizerunkiem P. Jezusa ukrzyżowanego, złotem nielowany, ozdoby złote; wł. p. Strzałeckiego.

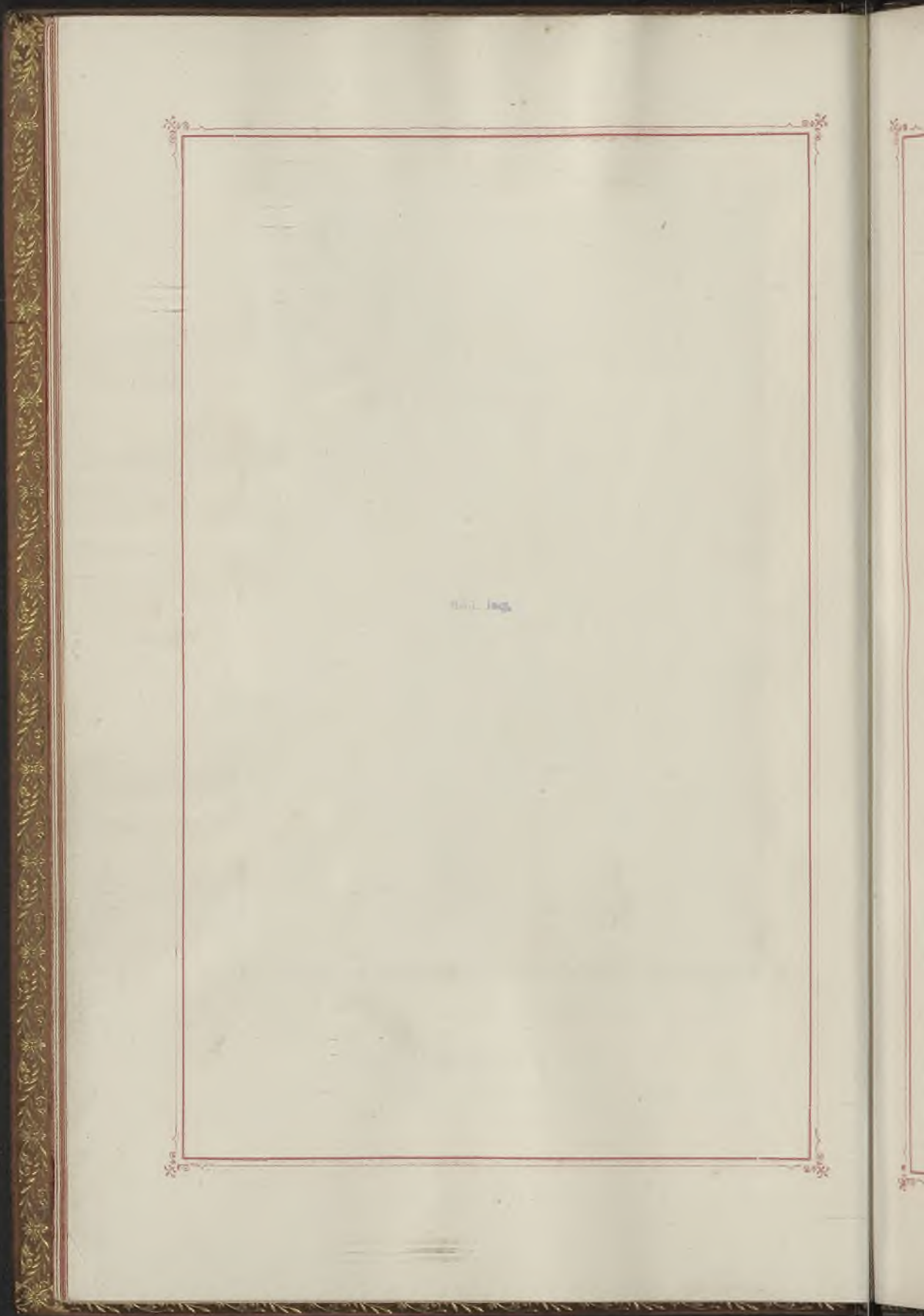
Hełm okrągły z grzebieniem z ozdobami i figurami en relief połączanemi z XVI. w. Ord. Zamojskich.

Tarcza okrągła z zwycięstwem Leszka Czarnego nad Jadźwingami w zbrojowni królewskiej w Dreźnie, w stylu renesansowym z XVI. w. Dokładnie opisana w „wzorach średniowiecznych“ A. Przędzieckiego, tom II.

*) Utrzymuje me zdanie pomimo sprzecznego artykułu wydanego w Krakowie.

Zbroja Stefana Batorego.

Hełm kanelowany z czasów Jagielly.

Hełm polski, żelazny ciężki używany przez piechotę podczas szturmu w XVI. wieku.

Hełm kanelowany stalowy bez uszników, trochę pozłacany z kitą czaplich piór XVII. w.

Hełm stalowy polski z XVII. w.

Hełm stalowy z orłem i skrzydłami.

Hełm stalowy z przyłbicą na kantach złożony.

Hełm stalowy z przyłbicą i napierśnikiem nabijany łuskami.

Hełm okrągły łuską nabijany.

Zbroja Króla Stefana Batorego, w muzeum Cezarskiem w Wiedniu z wyobrażeniem męki Pańskiej.

Karabela Stefana Batorego przechowana w skarbcu Częstochowskim; podobna zupełnie w muzeum Czartoryskich, która z nich prawdziwa, i czy była para onych?

Pałasz ulubiony Stefana Batorego zwykle noszony przez króla na wyprawach wojennych z napisem: „Stefanus Batoreus Rex Poloniae 1545.“ Długość 67 ctm. Zbiory Nieborowskie. X. M. Radziwiłła.

Pałasz króla Batorego, „Stefanus Rex Poloniae 1559 Nr. 315 Musée Artillerie Paris.“

Pałasz długi Regimentarski prosty Króla Stefana Batorego w muzeum artylerji w Paryżu pod Nr. I. 92. Historia tego pałaza dziwna — gdyż należał on do Króla Jana III. Sobieskiego potem do Króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, który odesłał go do Paryża ażeby go oprawić w gardę złotą z emaliami koloro-

wanemi i cyfrą A. S. R. z dyamentów, pochwa odpowiednia z złotą emalią i skóry została zrobiona. Pałasz ten obleczony w te nowe ozdoby w stylu Louis XVI. powrócił do Warszawy. W r. 1808 został ofiarowany przez Delegację Księstwa Warszawskiego Napoleonowi I. który go miał ze sobą na wyspie św. Heleny. Testamentem zapisany Królowi Hieronimowi bratu Napoleona I., dostał się w spadku Księżciu Hieronimowi Bonapartemu, który go sprzedał za 10.000 fr. do muzeum artylerji w Paryżu, gdzie obecnie się znajduje pod Nr. 92. Na klindze popiersie króla Stefana Batorego, w szpiczastej czapce; napis wzdłuż „Stefanus Batoreus Rex Poloniae 1575.“ Przypisuję sobie odnalezienie tego cennego dla nas pałasza.

Pałasz Króla Batorego w muzeum w Dreźnie; napis: „Batori R. P. Stefanus“. Rękojeść obleczona grubym złotym drutem, garda stalowa złotem nielowana.

Pałasz Króla Batorego 1580 bogato drogiemi kamieniami wysadzany.

Pałasz z wizerunkiem króla Stefana Batorego, rękojeść z jaspisem. Muzeum książąt Czartoryskich.

Szabla ciemna, po stronie głównej napis „Stefanus Batoreus Rex Poloniae 1580“. Wizerunek króla złotem nabijany, z drugiej strony herb „Kły“. długość 128 ctm. Muzeum Ossolińskich.

Szabla Stefana Batorego. Rękojeść z pałąkiem oraz okuciem na pochwie bogato złotem nabijane. Na klindze portret Króla z napisem: „Stefa-

nus Batori Rex Poloniae 1585". Ordyn. Zamajskich.

Szabla króla Stefana Batorego, rdzą zniszczona, na srebrnej skówce napis: „Stefanus Batory“. Muzeum Książąt Czartoryskich.

Szabla Króla Stefana Batorego w królewskim Zeughausie w Berlinie. Rękojeść w jaszczur oprawna, garda srebrna ciemna, złotem nielowana. „Stefanus Batori Rex Poloniae 1579“, z drugiej strony herb „Kły.“ Przy tej szabli znajduje się torebka z grubego czarnego płótna obszyta złotą taśmą, na torebce złotem wyszyty herb „Kły“. Nr. 488.

Pałasz króla Stefana u księcia Ogińskiego z dziwnymi napisami, które mi go czynią bardzo podejrzanym. „Stefan Batory 1571. I P Z D Rex Poloniae“ herb „Gryf“, „Joannes Carolus Chodkiewicz Palatinus Supremus, Dux Regni Poloniae Vilensis hic mihi hos in com † Quos Ondo prius AD. 1678“ — herb „Jelita“ Joannes III. Sobieski Rex Poloniae (herb „Pogoń“, „Kosy“) Aleksander Joannes Zamoyski. Cancellarius et Supremus X Ogiński Pro et focis Dux Regni. Polon. ?

Szabla króla Batorego w Willanowie.

Karabela Króla Stefana Batorego na Węgrzech w familii hr. Batyani, darowana z Ambras — muzeum przez Cesarzową Maryę Teresę Księciu Bathyanemu.

Pałasz prosty króla Stefana, ma przy rękojeści w pochwie wyłoczonej trzy noże w rodzaju

małych jataganów. Klinga bogato złotem nielowana, Muzeum Krasieńskich.

Szabla „Batorówka“ zwana „Stefanówką“ (?) z 1693. Muzeum Krasieńskich.

Szabla „Batorówka“ z 1584 z herbem i wizerunkiem króla.

Szabla hetmana Jana Zamoyskiego, na pochwie herb „Kły“.

Szabla z herbem „Strzala“.

Szabla Króla Zygmunta III. w Willanowie.

Szabla polska mało zakrzywiona z XVII. wieku oprawna w srebro wysadzana turkusami i granatami; na jednej stronie wypisane: „dnia 1806 Józef Poniatoski dowodzący wojskami Rzeczy Pospolitej w świętych czasach które dzień ten Polaków wraca pamięć“ z drugiej strony: „Po śmierci Stanisława Augusta ostatniego z Królów Polskich których byłam własnością, dał mnie w upominku przy Chrzcie Augustowi Potockiemu.“ Na Klindze z jednej strony napis: „Chocimski traktat zawarłam“ z drugiej strony rok 1621. Sigismundus Rex Poloniae.

Klinga karabeli zupełnie gładka, wzdłuż której wielkimi literami rytymi i polerowanymi napis: „An. 1595 Sigismundus III. D. G. R. P. M. D. Lith.“ — Muzeum w Rapperswylu.

Szabla krzywa z nabijanem złotem popiersiem; na głównej „Sigismundus III. Rex 1526“ oprawa nowoczesna z herbem emaliowanym. Muzeum Ossolińskich.

Szabla z wizerunkiem złotym na wąskiej głównej św. Jana Nepomucena, i takim napisem: „Obrońco sławy ludzkiej ty Patronie Święty“, z drugiej strony: „Broń honoru mojego, by mi nie był wzięty“ na tylnej: „1400.“

Szabla z herbem „Szeniawa“ złotem nabijana i R. 1524. długość 1 m. 5 ctm,

Szabla z szeroką kryzową głównią, przez całą długość obustronnie wklęsła, od końca obojczykowej. Na stronie głównej złotem nabity wizerunek królewski w całej osobie, pod nim napis: „Sigismundus III. Rex pol. 1526.“ Długość 98 ctm.

Karabela o szerokiej głównej z nabitym złotym herbem „Leliwa“ i napisem: „Wladislaus IV. Rex Polon.“ z drugiej strony: „Orzeł Polski“.

Szabla krzywa, na głównej srebrem nabity napis: „Jan Kazimierz król Polski MDCLM.“

Szabla z głównią prostą, wzdłuż tylko podwójnie żłobkowana, z jednej strony wyryte popiersie św. Ignacego Boboli, z drugiej: Chrystus Pan na krzyżu.

Szabla po Lwie Sapieżu z kamienną rękojeścią, bardzo zardzewiała. Muzeum Książąt Czartoryskich.

Szabla Polska z furdymem i napisem: „Stephanus Bidziny Castelanus Sandomiriensis MDCXXXVII.“ herb Janina. Własność P. Strzałeckiego“.

Bardzo dawny pałasz z medalionem, z wizerunkiem Matki Boskiej, w Stylu Bizantyńskim, napis sławiańskimi literami, nielowany złotem

oraz małe kamyki ozdabiają klingę, oprawa Jaszczur, bardzo rzadki piękny i ciekawy pałasz. Własność hr. J. Drohojowskiego.

Karabela z rękojeścią kościaną, sadzona srebrem z jednej strony na głównej wizerunek N. Panny, z drugiej litery wiązane złotem nabijane, pochwa skórzana suto w srebro kuta na tych skówkach herby: Szrenawa, Jasieńczyk, Łódzia, Lis, Lubicz, Nowina, Junosza, Korczak, Korab, pochodzi z domu Drohojowskich, obecnie muzeum Ossolińskich.

Pałasz Rusiński z XVII. wieku. Na klindze złocony wizerunek Matki Boskiej, lilie, gromnice, z boku napis Rusiński ciągnący się wzdłuż po klindze dość nadpsuty i niewyraźny, ma znańczyć: „W Imię Ojca, Syna i św. Ducha amen“, „śmierć tym zwyciężką wrogom naszym“ oprawa w jaszczur, z Warszawy.

Stary pałasz z napisem rytym: „w świecie i pod Wiedniem“ rodzaj herbu z literami Z. P. 1651.

Szabla z rękojeścią rdzą zniszczoną i napisem na brzeszczocie: „Brałam w niewolę Carów“. W królewskim Zeughausie w Berlinie.

Szabla hetmana Stanisława Żółkiewskiego. Pochwa połączona bogato wysadzana turkusami zupełnie pozieleniałymi, pięknej roboty, nielowana w arabski, przechowana w skarbcu w Częstochowie,

Szabla J. K. Chodkiewicza, hetmana Wielkiego Litewskiego z 1621 r.

Karabela w miedź posrebrzaną okuta, wykonane wizerunki na niej osób, dość prostej roboty, na rękojeści wizerunek hetmana z buławą

w ręku. Prawdopodobnie hetman Tarnowski. Znajduje się w zbiorach w Rapperswyłu darowany przez P. Bukowskiego.

Stara karabela polska pod Nr. 38 w cesarsko-królewskim muzeum we Wiedniu. Rękojeść kamienna, garda wysadzana rubinami i turkusami, klinga stal czarna, pochwa: aksamit czerwony haftowany w złote floesy. Ciekawa jako klinga prosta, prawie tassak.

Karabela bogato w turkusy wysadzana, pochwa całkowita srebrna pozłocona i ozdobiona różnymi floresami; medaliony z czarnej emalii turkusami wysadzane, klinga damascenka z napisami arabskimi prawie wzdłuż brzeszczota.

Zbroja Mikołaja księcia Radziwiłła Rudego, brata królowej Barbary. Muzeum w Wiedniu.

Zbroja żelazna czarna, księcia Mikołaja Radziwiłła, ojca Sierotki. Muzeum w Wiedniu.

Zbroja Księcia Sierotki Radziwiłła Nr. 531. Muzeum C. K. we Wiedniu. Podobna do tej zbroi znajduje się w Paryżu zbroja w muzeum pod Nr. 3570.

Karabela srebrem kuta, jaszczurem wykładana, z herbem „Piława“.

Karabela okuta chalcedonami złotem nabijanemi Własność p. Czaplińskiej.

Karabela w srebro pozłacana okuta, rękojeść z nefrytu kamieniami wysadzana. Zbiory Kurnickie.

Pałasz z rękojeścią otwartą. Zbiory Kurnickie.

Hełm żelazny czarny, Husarzy pancernych z XVIII. w.

Skrzydła i rękawiczka żelazna z łusk.

Pancerz z wyobrażeniem Matki Boskiej.

Lanca z proporcem w Podhorcach.

Kusza — Sahajdak w nefryty i kamieniami ozdobiony.

Sahajdak z aksamitu pąsowego złotem wyszywany, torebka na kulki i krótkie strzały; z aksamitu granatowego.

Sahajdak i łuk skórzany, *Sahajdak* ozdobiony w grube turkusy.

Łuk i Kusza — Sahajdaki.

Sahajdak ze strzałami z owego czasu; pięknego zachowania.

Pół pancerza na żołądek z XVIII. w., bardzo używany w Polsce, złożony z blach pasami krajanemi, krzyż na górnej części wytłaczany (reponssé) przy dolnej blasze dwa kawałki dłuższe, opasujące stan z dwoma dziurkami na pasy ze skóry. Muzeum Artyleryi G. 177.

W zbiorach Kurnickich znajduje się *tarcza żelazna* wykuwana z Orłem Polskim z początku XVII. wieku.

Kolczuga z przykrywą na głowę z cienkich ogniów, gdziegdzie bronzowe guzy w kształcie róż na piersi Orzeł srebrny.

Hełm kanelowany spiralnie z nakarcznikiem.

Pancerz czarny z wizerunkiem złożonym Matki Boskiej.

Pancerz z białej srebrnej blachy, guzami pozłacanemi wysadzany.

Hełm czarny żelazny z czasów Batorego.

Pancerz czarny żelazny z krzyżem, do tegoż hełm.

Hełm stalowy i *Pancerz*, z czasów Batorego oraz dwa *Pałasze*, na jednym wyryty rok 1576.

Hełm stalowy bogato grawirowany złotem z napierśnikiem z XVII. wieku. Zbiór P. Strzałeckiego.

Hełm Polski ciężki; własność P. Strzałeckiego.

Hełm Polski kanelowany z VII. wieku.

Hełm Polski ciemny z bronzowymi gwoździami z XVII. w. Ordyn. Zamojskich.

Hełm żelazny używany do przeprowadzenia jeńców z XVII. wieku, wł. P. Strzałeckiego.

Hełm stalowy ciemny z grzebieniem z XVII. wieku.

Hełm żelazny z XV. wieku.

Hełm żelazny ciemny z XVI. w.

Hełm hussarski z XVII. w.

Hełm z łusek stalowych z XVII. w.

Hełm stalowy w czarne pasy z czasów Jana Kazimierza.

Hełm stalowy wykuwany, rysunki nabijane złotem; te wszystkie hełmy, własność P. Strzałeckiego.

Hełm z kutej blachy malowanej na czarno, po obu bokach skrzydła z grubymi przedziałami z XVII. wieku. Muzeum Artyleryi w Paryżu Nr. 127. Zupełnie podobny w Johanneum w Dreźnie.

Hełm pancernych Hussarzy z herbami gładkimi cały żelazny, pomalowany na czarno. Muzeum Artyleryi.

Pancerz skórzany pokryty łuską.

Pancerz żelazny z napierśnikiem.

Pancerz żelazny z napierśnikiem z guzami bronzowymi.

Hełm szwedzki moiron zwany.

Hełm szpiczasty z pancernym hussarzem na koniu, uchodzi za podrobiony.

Hełm z nakarcznikiem wysadzany połączanymi guzami.

Hełm okrągły pokryty łuską.

Misiurka pokryta w częściach szerokimi blachami w kształcie łuski z guzem i różą złożonemi naramienniki pokryte takimiż łuskami z guzami i dużą głową lwią złożoną, ryngraf w łuski hełm stalowy przykryty łuskami z przyłbicą podniesioną.

Hełm polski z żelaza kutego ze skrzydłami ozdobiony rysunkami a l'aqua forta, lecz dość prostej roboty. Przyłbica cała z jednej sztuki przedstawia pysk zwierzęcy, oczy, nos, kły z ust wychodzą. Skrzydła przytwierdzone przy zawiasach przyłbicy; skrzydła te są grawirowane. Dziwaczny charakter tego całego hełmu, nie napotykamy nic podobnego w Polsce, lecz jest jednak polskim hełmem, gdyż w katalogu Muzeum Artyleryi w Paryżu pod Nr. 157 jest nazwany polskim i Hussarza pancernego z XVII. wieku. Przytwierdzał się do pancerza przez wyżłobienie odpowiadające wypukłości naszyjnika. Zupełnie podobny hełm z małemi odmiannami w ozdobach znajduje się w Armerii Reale w Turynie — z odznaczeniem, hełm polski z 1500 roku, więc wątpliwości nie ulega, że obydwa są polskie, lecz ten co w Turynie daleko starszy.

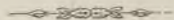
Pod Nr. 119 w tejże Armerii Reale w Turynie znajduje się *hełm* okrągły ciemnej patyny z roze-

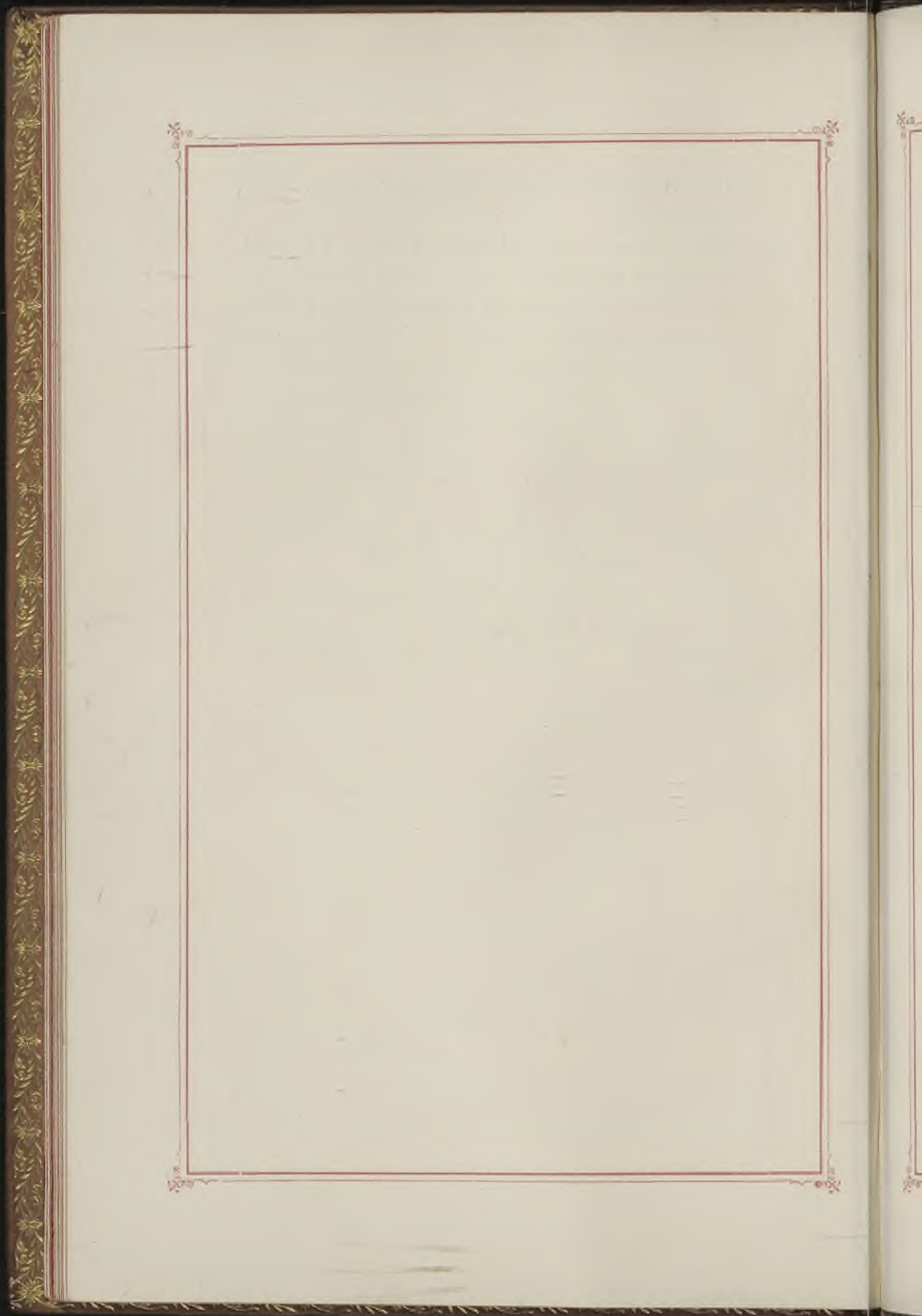
tami i gwoździami pozłocionemi, waży 3100 centigramów.

Koszulka żelazna bez rękawów z kółek i blaszek żelaznych spajanych między sobą z trzema popiersznięmi wyzłocionemi z kwadratowych blach otoczone napisem: „Gott allein die Fhr. Ind. d. H. heil und Gnad,“ „Gibt der Herz frei und Spat“. Na plecach herb miasta Poznania z napisem w około: „Gemacht in der k. weit bekannten Stadt Bosen (Posen) in Gros Bolen (Polen) 1580—1600.“ Dziwny do niej należy

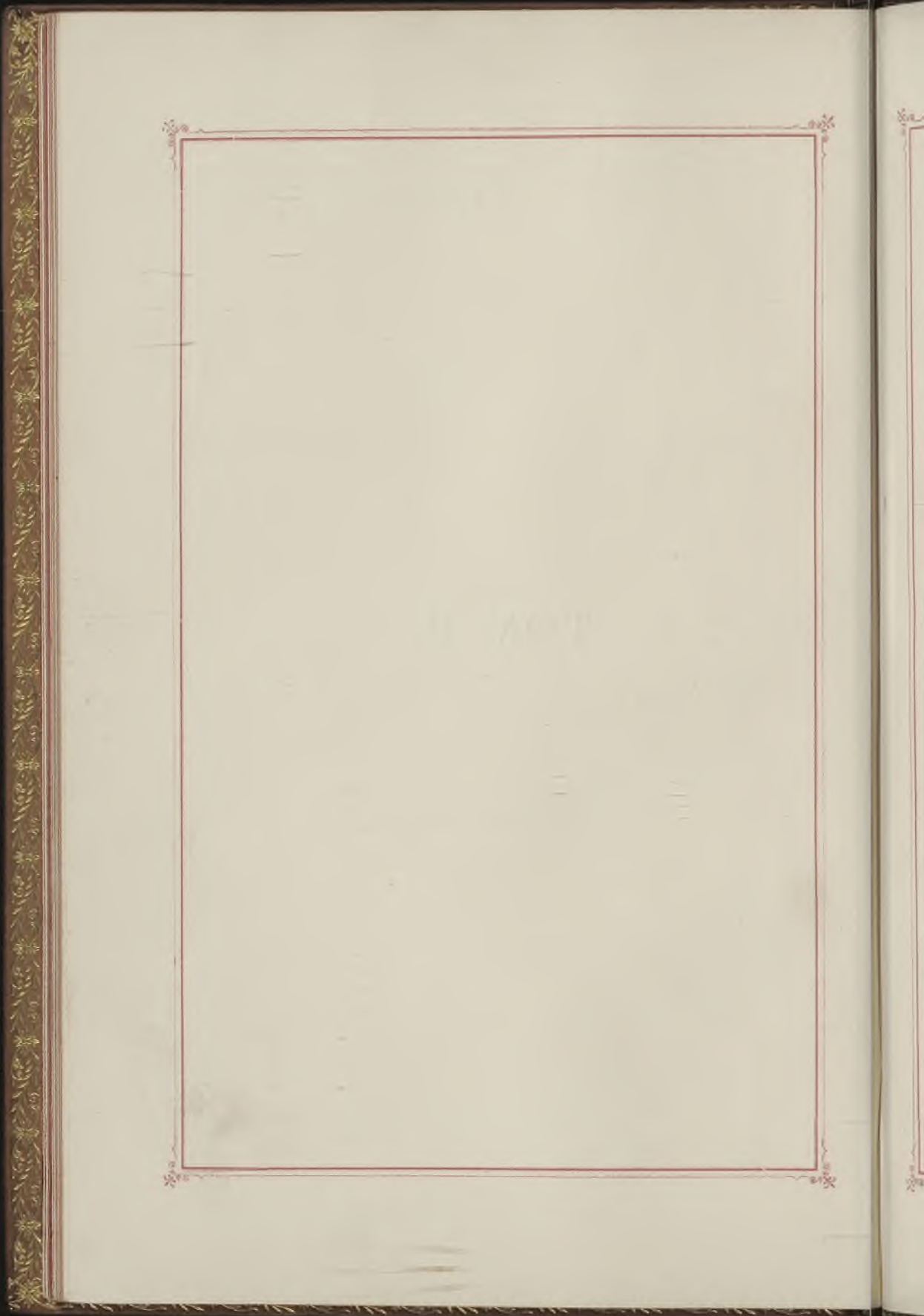
Hełm z skrzydłami, powleczony białą skórą przeplatany z wierzchu żelaznemi prętami. Zeughaus w Berlinie pod Nr. 727.

Krótki misiurka bardzo cienka srebrna z klamrami pozłocionemi i szerokim pozłocionym brzegiem z łusek z r. 1600. Zeughaus w Berlinie pod Nr. 612.

TOM II.

Hełm z szerokimi kratami w przyłbicy, stalowy z ozdobami złotonemi; hełm ten ma naszyjnik z łusek żelaznych. Muzeum Artyleryi w Paryżu G. 97. casque Polonais du XVII. S.

Zbroja po kolana pokryta łuską i guzami złotonemi; należy do hełmu pod Nr. 97.

Zbroja po nogi, bronzowana nabijana guzami, była kiedyś pozłacana, ze szczątków onej, jeszcze widocznych, hełm ma szczególną przyłbicę w kształcie trójkąta dwoma ramieniami w górze, jeden w dole; G. 85. Wiek XVII. Muzeum Artyleryi w Paryżu.

Pancerz i hełm żelazny z XVII. w.

Pancerz z horyzontalnych blach spajanych bronzowemi nitami.

Pancerz i hełm z XVII. wieku podobny do poprzedniego, lecz bogatszy; zamiast nitów są grube gwiazdy pozłacane. Na piersiach ryty a l'aqua, forte Rycerz dość niefortunnie oddany lecz ciekawy; podobny do postaci Bolka księcia Szląskiego na pieczęci w dziele Stromczyńskiego „Pieczęcie książęce“.

Zbroja z XVII. wieku cała z łuski stalowej, kraje ozdobione złotemi galonami na purpurowej

skórze rodzaj naramienników z mosiężnej blachy pozłacanej, wygniatane na niej niby twarze, pod tą Zbroją jest druciana kuszulka; hełm w głębokie karby z nausznikami ozdobionymi na takiejże skórze. Muzeum Książąt Czartoryskich.

Szyszak z łuski stalowej z czepcem kolcowym z XVII. w. Nr. 439. Muzeum Ossolińskich.

Szyszak z łuski stalowej i czepcem kolorowym, każda rozeta z brązową złoconą rozetą; czepiec z żółtego aksamitu, z XVII. w. Nr. 440. Muzeum Ossolińskich.

Kolczuga z drutu stalowego z XIII. w. własność P. Strzałeckiego.

Kolczuga z pancerzem napierśnikiem, na pancerzu łańcuch żelazny z dużym medalem złotym, wiek XVII. Muzeum Książąt Czartoryskich.

Zbroja polska z XVII. wieku, własność p. Strzałeckiego.

Zbroja stalowa z lit. K. X. R.

Zbroja od głowy do kolan.

Hełm czarny żelazny; hełm w kształcie tureckim z łusek żelaznych z różyczkami jako gózy. Zawój biały i ponsowy, kita z strusich piór, z XVII. wieku.

Zbroja pieszych z 30. letniej wojny.

Zbroja Adama Kissela wojewody kijowskiego roku 1648—1653.

Pancerz hussarski z pozłacanymi krzyżami w okolicy szyi i ramion, guzy i krzyż złocone.

Stynna i powszechnie znana zbroja z łusek z krzyżami pozłacanymi, hełmem z orłem strusiemi

Zbroja króla Jana Sobieskiego.

dim. pag.

piórami na ponsowo farbowanemi oraz kita króla Jana III. który nosił pod Wiedniem w dzień wielkiego zwycięstwa; złożona w muzeum Drezdeńskim. 1719; przepysznie była zachowana, a czas nadał jej był przepyszną patynę siną jak zwykle srebro z czasem nabiera. P. Dyrektor Johanneum znalazł te szanowne ozdoby wieków za szpetne i kazał oczyścić jak łyżkę. Zbroja dziś biała, krzyże straciły w kwasie pozłotę, białą kیتę i pióra wyrzucił, jako stare i pobladłe, — jednym słowem zniszczył je kompletnie. Szczęście, że można było jeszcze przed objęciem przez tego jegomości administracyi muzeum, przerysować tę dla nas tak drogą zbroję w stanie w jakim była. Dodajemy powtórnie hełm w stanie w jakim dziś jest.

Buława która jest przy tej zbroi, ta którą król dzierzył podczas bitwy pod Wiedniem znajduje się w osobistym króla saskiego gabinecie.

Szabla w jaszczur biały oprawna króla Jana III., przy tej zbroi dziś zastępuje buławę.

W Grüne Gewölbe w Dreźnie znajduje się *Przepyszny pałasz* (karabela) króla Jana III., klinga prześliczna, damascenka — srebrno szara, na niej wielki napis arabski. Rękojeść jedna sztuka nefrytu, bogato rubinami wysadzana i dyamentami, pochwa również złota, ma okucia nefrytami wysadzane.

Buława króla Jana, dziś w gabinecie króla saskiego, srebrna pozłacana, grubemi turkusami wysadzana.

Szabla króla Jana w Willanowie, ma wielką wartość przez swą autentyczność — klinga z pięknej stali damasceńskiej z wizerunkiem króla złotem nielowanym. Okucie rękojeści z kornaliny (krwawnik). Garda w srebrne okucia, na nich wyzłacane kawałki, w środku których piękne srebrne orzełki, części stalowe pokryte wypukłymi złotonemi gwiazdkami.

Inna klinga; obydwie strony pałasza króla Jana z napisem: „Johannes vicit apud Viennam 1683 Leopoldus dextra contulët Johanni.“

Szabla króla Jana. Szabla oprawna w jaspis wysadzana ozdobami złotemi; ofiarowana przez króla Jana III. do Loretto. Zabrana przez księcia z Loretto, dziś w muzeum książąt Czartoryskich,

Szabla okuta w srebro, rękojeść z marmuru czerwonego, pochwa, powleczone w aksamit brunatny, Oboźnego Krasieńskiego.

Szabla przysłana przez Papieża Innocentego XI. Janowi III. na klindze wizerunek Ojca św. nielowany złotem.

Butawa srebrna pozłacana ozdobiona turkusami, hetmana W. koronnego A. Sieniawskiego.

Tarcza tegoż hetmana ozdobiona rubinami i licznymi turkusami, na blachach srebrnych pozłacanych.

Szabla hetmana A. Sieniawskiego ozdobiona turkusami, rubinami i jaspisami.

Rożek na proch hetmana ozdobiony turkusami.

Koncerz rotmistrzowski pozłacany ozdobiony zielonymi kamieniami.

Koncerz rotmistrzowski bardzo bogaty ozdobiony
cały w turkusy i małe rubiny cały pozłacany.
Muzeum książąt Czartoryskich.

Koncerz wojewody Stanisława Krasińskiego ozdo-
biony tarkusami, nefrytami i rubinami. Ordyna-
cja Krasińskich.

Tarcza zwycięska Jana Sobieskiego pod Chocimem
1671 B. Starzyńskiego, własność jego,

Bulawa do niej z zwycięstwem pod Wiedniem ro-
boty B. Starzyńskiego.

Szpada długa z głową rycerza.

Karabela oprawiona w srebro pozłacane; rękojeść
z kości.

Brzeszczot zagięty i wyłobiony.

Karabela z rękojeścią kościaną na brzeszczocie nie-
lowanie złotem.

Karabela w stal nielowana, okuta, rękojeść z kości
brunatnej.

Dwie karabele krzywe w srebro oprawne.

Zbroja hetmana Stanisława Jabłonowskiego w kra-
sicyzynie u księcia Adama Sapiehy.

Zbroja z łusek stalowych.

Część należąca do tej zbroi.

Zbroja z łuski stalowej na skórze brunatnej na ra-
mionach pozłacana metalowe głowy, krzyż na
napierśniku. Własność p. Strzałeckiego.

Zbroja całkowita pancernego husarza z XVII. w.,
własność p. Strzałeckiego.

Pancerz z grawirowaniem wyobrażeniem N. Panny,
z XVII. wieku.

Zbroja księcia Józefa Poniatowskiego, części złoczone, aksamit pąsowy; krzyż orła białego na piersiach.

Buńczuk zdobyty przez króla Jana III. pod Wiedniem.

Buńczuk króla Jana III. z r. 1683.

Buńczuk Rewery Potockiego.

Buńczuk tatarski.

Buńczuk tatarski.

Buńczuk hetmana Rzewuskiego w Zatorze.

Buńczuk Ordy krymskiej.

Pałasz Stanisława Rewery Potockiego z XVII. w.

Pałasz przysłany księciu Lubomirskiemu Marszałkowi W. Koronnemu 1658. przez Alexandra VII. Papieża.

Buńczuk hetmana Stanisława Rewery Potockiego z XVII. wieku.

Część szabli z dorobioną rękojeścią z czasów Jana III. z datą i portretem króla, własność hr. Em. Czapskiego.

Szabla w oprawie żelaznej nabijanej złotem z herbem „Kotwicz“ i „1563“.

Szabla Michała Wiśniowieckiego z herbem, oprawa i okucie żelazne nabijane złotem sadzone turkusami. „In memoria transacti in Turcia temporis Sereniss: Carlo invicto. Sueciae Rege Donat fratrituo Casi: Princip: Palatino Crac: Michalli Princeps Wiśniowiecki MDL. Dux Ex. Const: pro die X. Jan: Anni 1713.“

Klinga szabli hetmana Jabłonowskiego, medalion złoty nielowany w klindze bez napisu zupełnie zatarty. Na klindze napis: „Nie małej ja pod

Wiedniem dokazała sztuki, będą mnie Jabłonowskich pamiętać prawnuki“ z drugiej strony napis złoty na kłindze: „1677“.

Klinga Kary Mustafy złamana w połowie, damascenka, napisy złote z Alkoranu w części przeciwległej ostrza. Do tej szabli odnosi się list Kościuszki pisany do babki księcia Adama Sapiehy, do którego obydwie te pałasze należą.

Dwie karabele szlachty polskiej, klingi złotem arabskimi literami ozdobione. Własność B. Starzyńskiego.

Szabla z tyłem potrójnie brzoskowanym z napisem rytym na głównej z lewej strony „Jezus, Marya, Józef“.

Szabla krzywa szeroka z występującą krawędzią na głównej, herb Ossolińskich złotem nabijany. W Muzeum Ossolińskich obydwie.

Koncerz długi z gardą, zupełnie przykrywający rękę jak rapir.

Dwie szable z XVII. wieku.

Karabela pod Nr. 164. w ck. Muzeum w Wiedniu, rękojeść agatowa, srebro pozłacane, bogato rubinami, szmaragdami i dyamentami wysadzana: pochwa aksamit prawie pomarańczowy.

Karabela pod Nr. 54. c. k. muzeum wiedeńskie, klinga krótka.

Karabela pod Nr. 64. c. k. muzeum wiedeńskie; w srebro wyzłacane oprawna.

Dwa koncerze bardzo piękne pod Nr. 72. i 73. w ck. muzeum wiedeńskim.

Buława hetmana Jabłonowskiego srebrna pozłacana głowa ozdobiona turkusami.

Buława hetmana Kalinowskiego, cała pozłacana i suto nabijana drogiemi kamieniami.

Buława hetmana Tetery część onej pozłacana.

Buława hetmana Stanisława Rewery Potockiego pozłacana, turkusami wysadzana, lecz te zupełnie zielone.

Buława Jana Sobieskiego którą hetman ofiarował Matce Boskiej Częstochowskiej; buława z górnego kryształu złotem grawirowana. W skarbcu częstochowskim.

Buzdygan spiżowy złożony z gardą, był w zbiorach książąt Lubomirskich, w Przeworsku, dziś w Muzeum Ossolińskich.

Buława srebrna złożona Jana Karola Chodkiewicza.

Buława żelazna srebrem i kamieniami ozdobiona z XVII. wieku.

Buzdygan srebrny, złożony, turkusami wysadzany.

Buława kalcedonowa w srebro pozłacane oprawiona z XVII. wieku.

Buzdygan żelazny Nr. 46. w muzeum artylerji w Paryżu.

Buzdygan żelazny rzeźbiony i złożony, nabijany złotem z XVII. wieku, ze zbiorów księcia Józefa Lubomirskiego.

Buzdygan stalowy złotem nabijany oprawny w aksamit wenecki piękny; w Rapperswyll.

Czekan z ostrzem, żelazny złotem nabijany w aksamit pąsowy wenecki oprawny w zbiorach w Rapperswyll.

Czekan w kształcie siekierki, żelazny, ozdobiony figurkami liljowemi z obydwu stron jednakowo. Zbiory księcia M. Radziwiłła w Nieborowie.

Młot stalowy nielowany złotem z końcem ostrym, osadzony na drewnianej rękojeści powleczonej brunatnym aksamitem zużyтым. Muzeum książąt Czartoryskich.

Buława Jana Zamojskiego srebrna wyzlacana 63 cm. długa. Muzeum książąt Czartoryskich.

Buława hetmana Czarnieckiego, gałka, część górna i dolna rękojeści ze srebra pozłacanego w listki i ozdoby z emalii ciemno granatowej, rękojeść obszyta w czarną skórę, ditto.

Buława w kształcie buzdygana Lwa Sapiehy. kanty a jour w stylu renaissance srebrne pozłacane, rękojeść oprawna w szary jaszczur.

Buława Michała Wiśniowieckiego, hetmana W. Litewskiego srebrna, pozłacana, ozdobiona turkusami i rubinami, na gałce emalia czarna, na szczycie gałki duży okrągły kamień mleczny.

Buława ze słoniowej kości z rzeźbami z Pisma świętego dana przez Władysława IV. hetmanowi moskiewskiemu Tatarynowi, napisy na niej literami łacińskimi i kirylicą.

Buława srebrna pozłacana z wyzłoceniami.

Buława drewniana politerowana z nabijanemi różczkami srebrnemi pozłacanemi.

Buzdygan żelazny szmelcowany na niebieski ciemny kolor ozdobiony różami złotemi na ramionach i dole rękojeści.

Buława złocona ozdobiona listkami niebieskimi i medalionami, rękojeść oprawna w skórę brunatną.

Buzdygan żelazny czarny w kanty ozdobne złocone jak również i rękojeść.

Siekierka stalowa z szpicem ostrym rękojeścią stalową rączką skórzaną. Muzeum książąt Czartoryskich.

Siekierka wojenna stalowa z rękojeścią srebrną. Siekierka ta ma kształt Bardy, muzeum Johanneum w Dreźnie.

Buzdygan żelazny z herbem „Piława“ na długiej czarnej lasce.

Buzdygan szczerozłoty wysadzany dyamentami i rubinami, w środku pusty, by dać miejsce sztyletowi; roboty wschodniej. Na futerale ochraniającym ów buzdygan znajduje się napis: „L. S. † 1633“ pozwalało wnosić, że jest buzdyganem Lwa Sapiehy; własność księcia Adama Sapiehy w Krasiczynie.

Butawa Jana Zamoyskiego wysadzana turkusami w skarbcu Częstochowskim.

Butawa hetmańska stalowa nabijana złotem z XVII. wieku. Muzeum Ossolińskich.

Buzdygan z herbem Zamoyskich, własność Ordynacji.

Buzdygan ze zbiorów Paca sprzedany Towarzystwu dobroczynności w Warszawie.

Buzdygan Romana księcia Sanguszki hetmana — z kilku kawałków onyxu, nabijany złotem wysadzany małymi rubinami.

Buzdygan żelazny litewski nabijany złotem z rękojeścią drewnianą z XVI. w. Muzeum Ossolińskich.

Buzdygan 6-piórowy pozłacany, misternej roboty w floresy wypukło rzeźbione. Muzeum Ossolińskich.

Buzdygan cały brązowy bogato wypukło wyra-
biany o 10 piórach z jelcem tarczowym i ka-
bląkowym w rękojeści z XVI. Pióra stanowią
gryfy przeźrocyste wyrobione na całej ręko-
jeści jelca i kabłąka. Muzeum Ossolińskich.

Buzdygan wojenny 6-cio piórowy w srebro nielo-
wane kuty, nabijany złotem z rękojeścią dre-
wnianą; XVI w. Muzeum Ossolińskich Nr. 252.

Buzdygan żelazny o sześciu piórach, z żelazną
rękojeścią nabijany złotem z XVII. w. Wła-
sność Ordynacyi Krasińskich.

Buńczuk Hetmana Stefana Czarneckiego. (Na
Ukrainie.)

Buzdygan Księcia Janusza Radziwiłła, stalowy
złotem nabijany o 6-ciu piórach z herbem Ra-
dziwiłłowskim; w rękojeści sztylet z XVII. w.
Własność Ordynacyi Krasińskich.

Czekan z zbiorów Ordynacyi Zamoyskich.

Buzdygan cały żelazny, rękojeść spiralnie ozdo-
biona XVII. w. Ord. Zamoyskich.

Buzdygan cały żelazny pięknej nader roboty, na-
bijany złotem, sześciopiórowy z XVI. wieku.
Na jednym z boków wypukły napis łacińskie-
mi literami: „Nicephore Bationale CDLXVIII.
nabijane złotem, bardzo wytarte. Muzeum Os-
solińskich.

Buzdygan srebrny złożony z XVII. w. Własność
hr. Em. Czapskiego.

Czekan z wielkim dzióbem, trzonek drewniany,
gwoździami nabijany z XVI. w. Własność Ord.
Zamoyskich.

Buzdygan Polski stalowy o 7 piórach, nabijany złotem z XVI. w. Własność Ordynacyi Krasieńskich.

Czekan wielki, raczej topór, cały żelazny, grawerowany, po jednej stronie rycerz skrzydlaty, po drugiej herb nieznan z 1563 r.

Buzdygan (Kosztur Polski) głownia mosiężna w kształcie morskiego delfina, rękojeść z czerwonej kości, w kręcone żłobki karbowane, zakończone główką zwierzęcą mosiężną, rękojeść jest od szpady w środku wykładana pasowym aksamitem, długość tego buzdyganu 73 centym Muzeum Ossolińskich.

Czekan z trzonkiem drewnianym, w jaszczur oprawny z XVII. w. Ordyn. Zamojskich.

Czekan króla Jana Kazimierza.

Czekan z dzióbem, nabijany złotem z XVII. w. P. Strzałeckiego.

Buławka żelazna, nabijana złotem. ozdobiona czerwonymi kamieniami; hetmana W. Jana Klemensa Gryfa Branickiego; własność hrabiny Wallis — z portretu ówczesnego.

Buzdygan bogato złocony. Muzeum Krasieńskich.
Buławka Chmielnickiego, głowa rogowa, rękojeść z kości słoniowej.

Buzdygan stalowy, z herbem Radziwiłłów, złotem nielowany.

Buzdygan stalowy z pistoletem.

Buzdygan stalowy, złotem nielowany ze sztyletem.

Czekan stalowy.

Halabarda z XV. w.

Szabla Rafała Leszczyńskiego, Podskarbiego koronnego, rękojeść z zielonego jaspisu, suto pozłacana, oprawa obszyta w ciemno pąsowy aksamit.

Szabla Jerzego Ossolińskiego, kanclerza W. koronnego; rękojeść i garda złote, na wierzchu bogato wysadzana dyamentami, prześlicznej białej wody; między nimi jeden duży, bardzo piękny i pięknego koloru rubin; obszyta w pąsowy aksamit. Muzeum XX. Czartoryskich.

Szabla z rękojeścią drewnianą, ciemno oprawna w stal, bogato turkusami wysadzana, pochwa obszyta aksamitem pąsowym. Własność pana Strzałeckiego.

Szabla stalowa jasna, rękojeść agatowa, oprawa srebrna, pozłacane gwiazdki, bez pochwy.

Szabla bogato oprawna w drogie kamienie: rubiny, szmaragdy, turkusy, ametysty, topazy. Rękojeść agatowa, pochwa aksamitna ciemno pąsowa.

Karabela w srebro okuta z tureckim napisem w kółko. Muzeum Krasieńskich.

Czapka żelazna czyli podhełmik, ważąca 6 $\frac{1}{2}$ kilo, należy do uzbrojenia Augusta II., gdyż pod nią znajduje się pancerz żelazny nadzwyczaj ciężki powleczoney łosiową skórą szczelnie do żelaza przyklejoną, dziś z niej tylko szczątki pozostały. Pancerz ten był na urząd zrobiony dla króla w Krakowie przez Łukasza Pohla 1702 r. Gdy go król odebrał, strzelał do niego w swym pokoju na próbę wytrwałości; w r.

1705 król kazał go oddać do „Rüstkammer“
dziś „Johanneum“.

Duża szafa oszklona w Johanneum, zawiera wielką ilość przepysznych karabeli i pałaszy polskich z czasów Augustów pod nazwą: „Sebel der Polnische Garde Nobel“. — Klingi są w ogóle tureckie, osady, ozdoby, pochodzenia wschodniego, a dwie muszą być, jak emalia wskazuje, roboty niemieckiej, gdyż kwiaty i figurki są podobne do tych, które w owej epoce robiono w Norymberdze.

Takich 10 karabeli polskich detailicznie skopiowane w dziele: „Broń w Polsce“.

Dwa miecze (Glaise de Justice) użyte na koronacji Augusta III. w Krakowie, jeden z herbem polskim, drugi z „Pogonią“ litewską; gałka rękojeści: głowa lwa; w Johanneum.

Miecz obosieczny katowski, pochodzący z zamku Wiśnicza o żelaznym krzyżowym jelcu, długości 1 m. 5 cm. Dar hr. Stanisława Potockiego z Brzeżan.

Drugi miecz obosieczny katowski, pochodzący z zamku w Wiśniczu; napisy na nim hebrajskie, bardzo zatarte, służył do ścinania żydów. Dar hr. Stanisława Potockiego. Muzeum Ossolińskich.

Halabarda miasta Lwowa.

Miecz katowski obosieczny.

Miecz katowski miasta Gdańska.

Miecz obosieczny z rowkiem krwawym.

Halabarda z r. 1652.

Trzy halabardy z podwójnymi orłami polskimi i herbem saskim między niemi, grubym kutsem żółtym i sinym pod żelazcem na długości kija; są to halabardy polsko-saskie z czasów Augustów, noszone przez Gwardyę polską. Muzeum Johanneum; jedna podobna 4. w Muzeum artyleryi, 2 u mnie.

Tasak piechoty saskiej z czasów Augustów z monogramem A. R. i koroną. Johanneum. We Lwowie mylnie podobny tasak, uchodzi za kordelas księcia Radziwiłła.

Szpada oficerska, gwardyi polsko-saskiej Garda pełna z pięknym wypukło odlanym i cyzelowanym herbem polsko-saskim. Johanneum.

Pałasz po królu Stanisławie Augustcie z napisem: „Stanisla Augusto Patri Patriæ Salutis Publicæ restauratori“. Z drugiej strony: „Propter Bonæ Constitutionis Memoriam. A. R. S., — MDCCLXXXI.“ w Rapperswyll.

Szabla z głównią szeroką krzywą, napis złoty wschodni; na odwrotnej stronie napis: „Karol Książę Radziwiłł, Wojewoda wileński“.

Szabla prosta z głównią od rękojeści szmelcowaną na niebiesko złotem, herb Rzeczypospolitej i różne ozdoby. Szabla z XVIII. wieku.

Głównią krzywa, w końcu rozszerzona i obosieczna z nabitym złotym herbem „Korczak“, a z drugiej strony Orzeł Jagielloński; wiek XVI.

Szabla z głównią ciągnioną, napis złotem nabijany: „hace nuta laborum“ i krzyż w kole — z drugiej strony herb „Janina“ Sobieskich

- z koroną i napis: „Cave afalsis Amicis salvabote ab inimicis“, po księciu Józefie Lubomirskim, kasztelanie kijowskim.
- Drzewo* czyli Dzirynt od chorągwi z herbem „Trąby i lis“. Muzeum książąt Czartoryskich.
- Szabla* w aksamitnej oprawie z XVIII. w. własn. p. Strzałeckiego.
- Szabla* z monogramem króla Stanisława Augusta i napisem „Konstytucya 3. maja 1791“, złotem oznaczona. Własność hr. Moszyńskiego.
- Szpada* galowa XVIII. wieku z napisem: „Ruhm in Polen Elihn vergnügt — Zeige die Feinde seiner Besiger“. Własność p. Naesser w Kopenhadze.
- Szpada* z czasów Stanisława Augusta, pochwa biała aksamitna, do niej rękojeść stalowa.
- Halabarda* z czasów Stanisława Augusta.
- Szpada* z czasów Stanisława Augusta.
- Szabla* z XVIII. wieku, wzdłuż brzeszczota w 4 rzędy napis: „Na początku było słowo, a słowo było w Bogu — z Bogiem było słowo, to było na początku u Boga. Wszystko się przez niego stało, a bez niego nic się nie stało... etc.“ Z drugiej strony nieczytelny napis łaciński, kończy słowami: „Rex Iudeorum miserere mei“. Własność hr. Moszyńskiego.
- Kask* gwardyi z czasów Stanisława Augusta, okucie złote, pokrycie aksamitne.
- Szabla* z pistoletem.
- Kaszkiel* jazdy tatarsko-litewskiej z XVIII. wieku.
- Bermycy* pieszego żołnierza z XVII. wieku.
- Czapka* aksamitna zielona ze złotymi haftami.

Kask z czasów Stanisława Augusta, okucie złote
aksamit pąsowy.

Kosa kosynierska z powstania Kościuszki.

Lanca ułańska Madalińskiego.

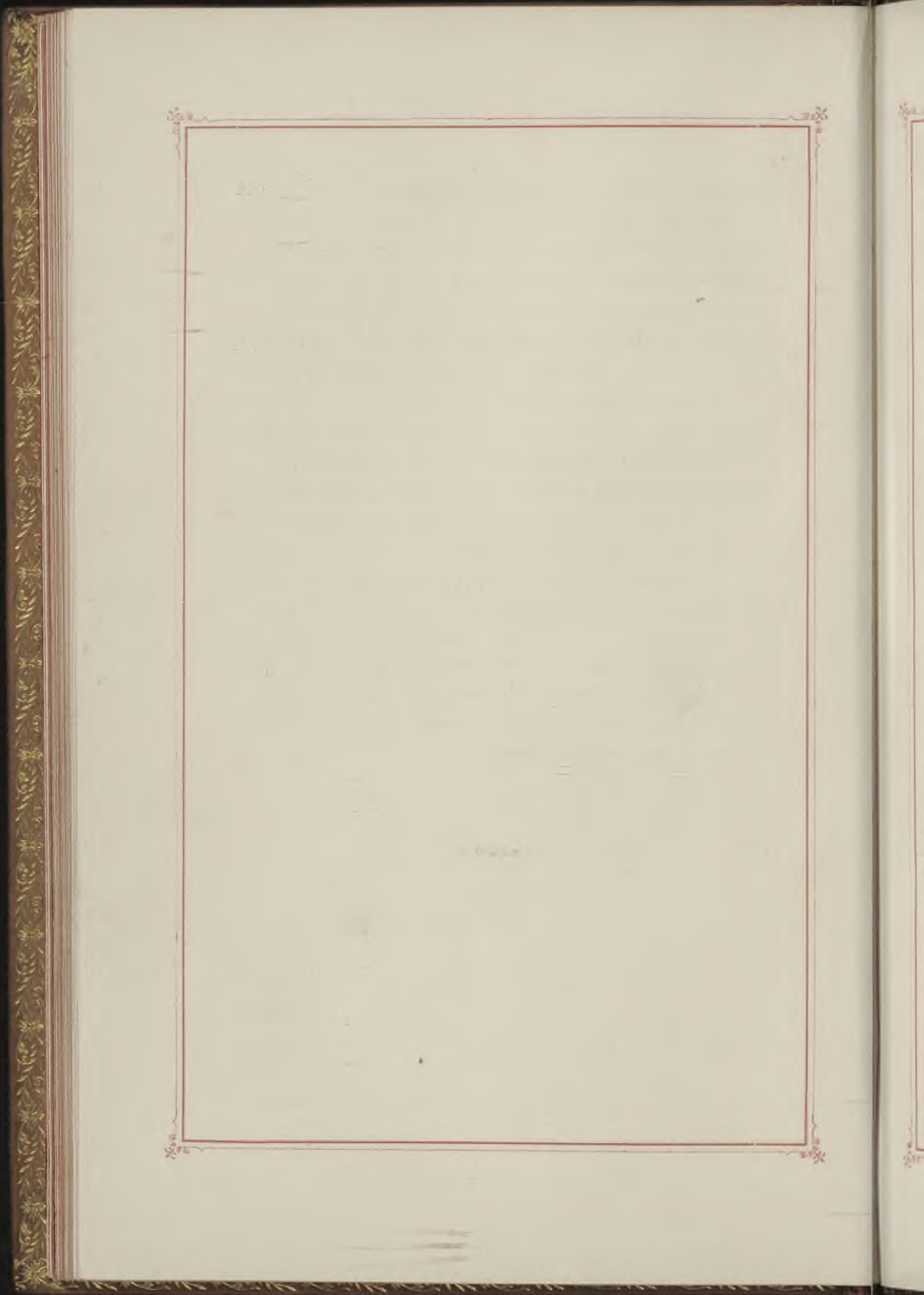
Lanca ułańska.

Szabla Tadeusza Kościuszki, rękojeść oprawna
w czarne drzewo, garda stalowa. Muzeum
książąt Czartoryskich.

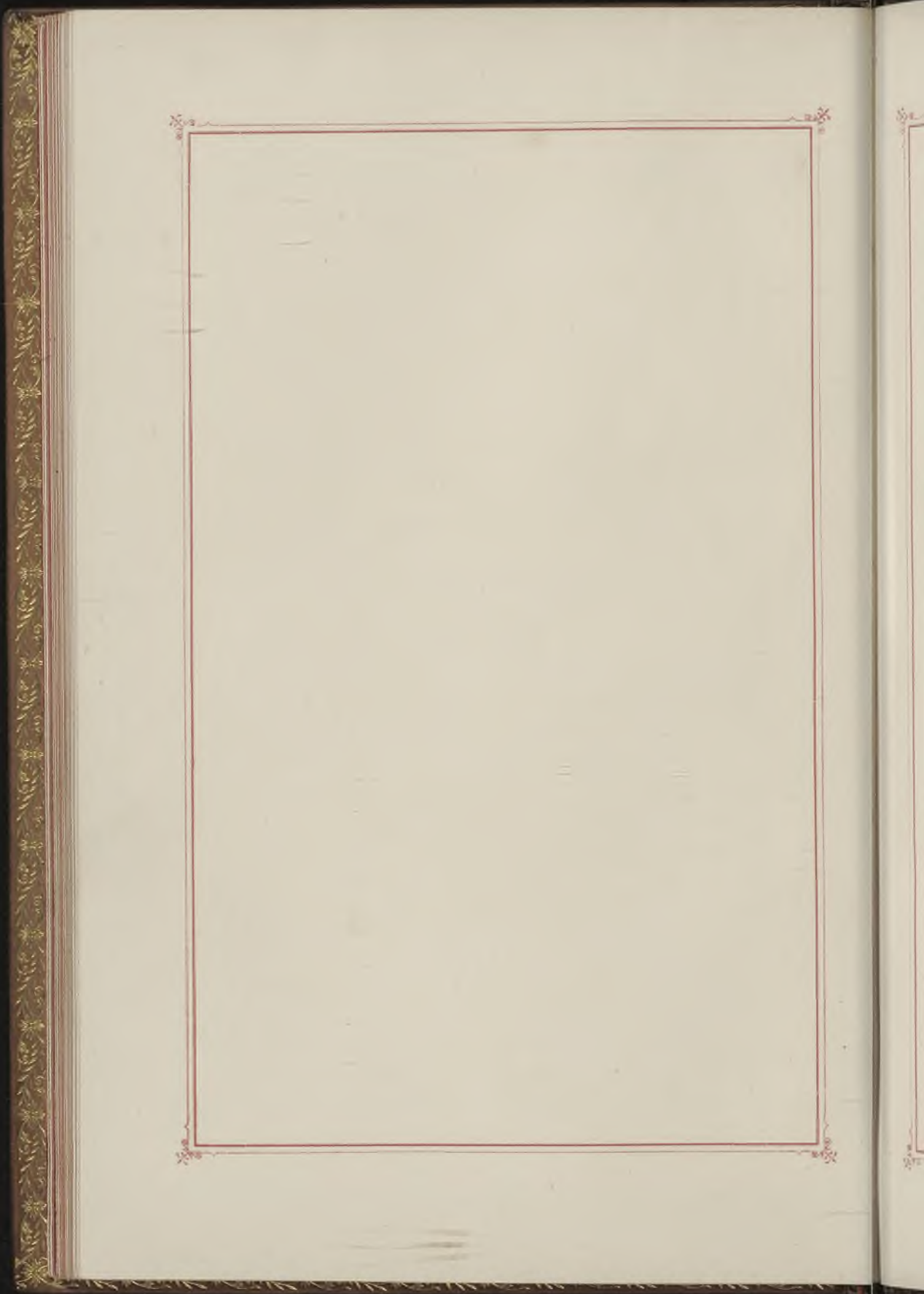
Miecz Kościuszki wzięty pod Maciejowicami. Mu-
zeum w Carskiem Siole, dziś Eremitażu.

Karabela turecka dość zakrzywiona, okuta cała
w srebro odpychane (reponsé) w arabeski, rę-
kojeść hebanowa, oprawna w srebro, pasek
i pendenty z podwójnego srebrnego łańcucha.
Karabela ta należała do księcia Józefa Ponia-
towskiego, Marszałka francuskiego, znaleziona
przy zwłokach księcia Józefa w Elstrze pod
Lipskiem, dziś w Muzeum w Rapperswyll.

Kaszkiel ułański, księcia Józefa Poniatowskiego
w muzeum Krasieńskich.

TOM III.

Ryngraf srebrny z wizerunkiem Najświętszej Panny Gidelskiej; wys. 24¹/₂ cm.; własność księcia M. Radziwiłła.

Ryngraf z łuski żelaznej, ostro trójkątnej, ze złoconym krzyżem i guzikami na pąsowej skórze; część ze zbroi podobnej do Ryngrafu w muzeum książąt Czartoryskich.

Ryngraf miedziany, niegdyś wyłaczany, z wizerunkiem Najświętszej Panny, nad nim Orzeł trzymający w szponach napis: „Regina Coeli“. Dwanaście Apostołów olejno malowanych na medalionach owalnych.

Ryngraf miedziany, niegdyś z Orłem dwugłowym na piersiach w kształcie serca; medalion z wizerunkiem niegdyś Matki Boskiej, dziś prawie nic nie pozostaje z tego malowania.

Ryngraf (haussecol) gwardyi Stanisława Leszczyńskiego w Luneburgu, dar doktora Lepine z Dijonu, który nabył ten ryngraf w Strasburgu i ofiarował go do muzeum Artyleryi w Paryżu.

Blacha z kiwera pułku Mniszcha, znaleziona jako korona nad obrazem Matki Boskiej w Sieniawie

Ryngraj gwardyi polskiej Augusta II. bogato wy-
złacany, herby srebrne. Rüstkammer w Dreźnie.
Ryngraj z herbem Polski i Litwy i „Ciołkiem“
Poniatowskiego.

Hausecol Augusta II. z cyfrą F. A. R. na niebie-
skiej emalii, bardzo piękny.

Ryngraj złożony z orłem, ordynansowy z czasów
Cesarza Napoleona i Kongresówki.

Ryngraj pułku Zamoyskiego z herbem „Jelita“
i armaturami.

Dwa ryngrafy mosiężne z czasów Augusta II.

Rożek na proch wyrobiony z rogu grawirowanego
z napisem sławiańskimi literami z XV. wieku.
Księcia Radziwiłła w Nieborowie.

Ładownica przykryta blachą posrebrzaną z popier-
siem mężczyzny, cyfrą i różnemi sztandarami
z bronią. Muzeum książąt Czartoryskich.

Prochownica biała rogowa z orłem wyrzynanym,
okówki srebrne. Własność p. Strzałeckiego.

Rożek z kości słoniowej, rysunek wyrzynany,
z XVII. wieku. Własność p. Walewskiego.

Prochownica żelazna, z czarnego żelaza, okucie
z białej stali.

Rożek na proch, żelazny, czarny, mniejszy.

Róg na proch, z rogu, oprawny w czarne żelazo;
własność p. Strzałeckiego.

Ładownica drewniana, powleczona skórą; część
frontowa ze stali nielowanej złotem, litera
M. A., w formie krzyża obwódka i narożniki
z złotą nielowaną. Zawieszała się na wstążce
żółtej mieszanej z czarnem. W tej ładownicy
wydrążone są na sześć luf dziury w drzewie,

odwrotny system rewolwera — 6 luf do jednej rękojeści. Własność B. Starzyńskiego.

Róg na proch, z kości słoniowej kształtu podługowatego, z jednej strony portret króla Stefana Batorego; herby Polski i Litwy, wycinane w masie kości. Z drugiej strony polowanie na dzika. Własność B. Starzyńskiego.

Drugi róg na proch z kości słoniowej w armaturze żelaznej, roboty niemieckiej.

Ryngraf z wizerunkiem Matki Boskiej Częstochowskiej, blacha złożona grawirowana z XVII. w.

Ładownica z blachy całkowicie złożonej i wytłaczanej.

Ryngraf z mosiężnej blachy z napisem: „Regiment pieszy pod imieniem królewicza chodzący“. M. Ossolińskich.

Ładownica z czarnej skóry, z blachą, na środku której herb „Szreniawa“ i napis: „Przeworsk, księżę Lubomirski“.

Ryngraf mosiężny z wyobrażeniem Matki Boskiej zatarły. Własność p. Strzałeckiego.

Patrontasz księcia Józefa Poniatowskiego, srebrzysto-złota blacha, granaciki i perłowa macica ozdabiają ją. Własność księcia Adama Sapiehy.

Blacha od Bermycy gwardyi księcia Teodora Czartoryskiego, Arcybiskupa Poznańskiego z herbem „Pogoń“ Czartoryskich z emalii.

Blacha od Bermycy Gwardyi księcia generała ziem podolskich, Czartoryskiego.

Ryngraf pozłacany, z wyobrażeniem Matki Boskiej nielowany, należał do konfederata Barskiego. Własność hr. Moszyńskiego.

Ładownica pozłacana ze stalowemi ozdobami na środku herb „Nowina“. Własność hr. Moszyńskiego.

Ładownica ułańska z r. 1830.

Pistolet stojący do próbowania prochu, należał do króla Michała, nosi monogram „Korybut Wiśniowiecki Rex“, oraz herb Wiśniowieckich gwiazdy i orzełki. Własność księcia M. Radziwiła.

Para pistoletów tureckich, oprawna w srebro, nabijane koralami.

Rogi na proch różnych form.

Rożek na proch z czarnego rogu, okuty w żelazo, na powierzchni spłaszczonej wyciśnięty „Orzeł polski“, na tarczy herbowej przy nim: „Z. 4.“

Pistolet cały żelazny, rękojeść kończy się grubą kulą żelazną nielowaną w srebro. Kula ta służyła jako Czekan. Należał on do J. I. Kraszewskiego. Po jego śmierci został sprzedany.

Strzelba króla Zygmunta III. bogato wysadzana słoniową kością, z monogramem króla i datą 1610 r.

Para pistoletów wysadzanych słoniową kością, z jednej strony „Orzeł polski“ inkrustowany kością słoniową. — Strzelba i pistolety są dziś własnością kapitana Naeser w Kopenhadze.

Pistolety różne, ozdabiane w kość słoniową.

Pistolety z siekierkami.

Sztuciec krzoskowy, słoniową kością wykładany z początku XVII. w.

Hakownica wyrobiona przez Balcera Wenera; ze zbiorów księcia J. Jabłonowskiego z 1712 r.

Gałącz skałkowy, wykładany kością słoniową. Ze zbiorów K. Rogawskiego.

Sztuciec stalowy z rzeźbą.

Sztuciec na 4 łokci długi z napisem: „Sigismundus Rex Poloniae“.

Sztuciec myśliwski, wykładany kością słoniową, z r. 1658.

Dtto z r. 1627. Zbiory p. Rogawskiego.

Sztuciec ofiarowany przez Katarzynę Austryacką, królowi Zygmuntowi Augustowi 1557 r., wykładany słoniową kością orzeł austriacki.

Sztuciec turecki skałkowy, mosiądzem nabijany. Ze zbiorów księcia J. Jabłonowskiego.

Gałącz skałkowy, ze zbiorów hr. Adama Potockiego.

Dubeltówka Stanisława Augusta, zrobiona przez Kownackiego w Warszawie.

Sztuciec Augusta III. z herbami Polski, Litwy i Saskim, na tarczy owalnej ze słoniowej kości; ze zbiorów w Rapperswyll.

Strzelba ozdobiona w złoto, Augusta II. przechowana w zbiorach Carskiego sioła.

Pistolet z lufą złożoną.

Pistolet z bukszpanu, oprawa zamku i lufa złożone.

Karabin z XVI. wieku z blaszką, a na niej: M. I. O. B. D. A. M. L. U. 1690.

Strzelba elegancka z XVIII. wieku z ozdobami złotymi.

Kusza roboty niemieckiej z lufą.

Kusza ze żłobkiem na strzały à rouet, kością słoniową wysadzana.

Strzelba z zamkiem na zewnątrz wysadzonym, ze sprężyną kluczem nakręcaną.

Trzy strzelby różnego rodzaju.

Pistolet o 4-ch lufach, rodzaj rewolwera.

Pistolet z grubą lufą kanlowaną.

Pistolet z grubą lufą ozdobiony złotem kanielowany.

Dwa pistolety księcia Józefa Poniatowskiego.

W muzeum artylerii w Sztokholmie dwie *Armaty* (fauconieres) króla Zygmunta Augusta z r. 1557. pod Nr. 270, 271. Te dwie armaty przepyszne 3-funtowe z pięknego brązowego brązu są bardzo ozdobione, datowane z 1557 roku. Oswalderus w Norymberdze je odlewał; długości 2 m. 36 cm.

Długa armata (szmigownica demifauconier) z brązu brązowego, herb „Orzeł, S. R. G. anno 1559. — W muzeum w Sztokholmie, długości 2 m. 25 cm.

Przepyszna armata sześćofuntowa, brązu zielonego w kształcie kolumny, brąz niby popękany w grube rysy, pokrępowane mocnymi, brązowymi sznurami, które w 5-ciu miejscach silnie okrążają armatę, na tarczy Orzeł polski,

na piersiach nosi tarczę herbową, rozdzieloną na 4 części, na nich: „Trąby, Odrowąż, Dąbrowa, Tarnawa“. 3 hełmy z koronami. Nicolaus Christophorus Radziwill D. G. O., licae in Nieświerz Dux Anno Domini MDCII. (1602) w Stockholmie.

Działo spiżowe, przy zapale wypukłe, napis na nim: „Sub felici regimine Sigismundi III. D. G. Regis Poloniae hoc opus per M. Christ a Koniępol Koniępolski C. S. novites est 1630“, pod napisem Orzeł Polski. Nr. 13. 2378 Muzeum Ossolińskich.

Działo ze spiżu koloru zielonego. Delfiny dwa jako rękojeście, herb „Szreniawa“ 1634.

Śmigownica spiżowa na lawetach XVII. w. cała płaskorzeźbą a la Renaissance kryta z tarczą herbową, na której 3 miecze ukośnie umieszczone, poniżej napis: „Mart. Ant. Bała MDCXLVI“, dalej św. Łukasz rzeźbiony. Laweta drewniana wraz z kołami, w brązową blachę okuta. Nr. 392. Muzeum Ossolińskich.

Działo spiżowe, napis: „Sub felici Reg. Sigismundi III. D. G. Regis Polon.: hoc opus per M. Christ. a Koniępol Koniępolski, C. S. novites est. 1630“. Orzeł polski, pod orłem Nr. 13. Własność Magistratu miasta Lwowa.

Działo spiżowe mniejsze, jedno z dwunastu, które Magistrat miasta Lwowa, pod nazwą 12 Apostołów z wizerunkiem św. Tomasza i herbem miasta posiadał.

Działo spiżowe z herbem Polski, Litwy i Janiną w Nieświeżu z napisem: „Joannes III. D. G.

Rex Polon. Magnus Dux Lithuaniae Fortaliorum munimento hostium tormento me fieri jussit est ignita Domini profera melagnia nomen genis Resonem eoram gentibus A. D. MDCXII. regni vero an. XVIII., w Nieświeżu.

Armata z brązu zielonego, przepysznej patyny z orłem austriackim; na piersiach onego owalna tarcza z herbem Polski, Litwy i Saskim, dalej monogram w płaszczu A. R. 3 i korona. Rękojeście bardzo piękne; są to dwa orły polskie, przez szyję których korona królewska przechodzi. Napis: „Goss mich Johann Gottfried Weinhold“. Arsenal w Wiedniu.

Armata brązowa, gruba, ciężka z 1784 r. herb Sapiehów z napisem: „P. R. Sapieha R. T. M. D. L. S. P. N. S. T. C. S. M.“ na wstążce: „Civis me patria obtulit 1784“ — pośrodku: „Stanislao Augusto regnante“ — niżej herby Polski i Litwy połączone, pośrodku „Ciołek“ Poniatowskich. Granowita Pałata w Moskwie.

Armata brązowa, gruba, ciężka z 1789 r. z herbem Pilawa, Potockich i napisem: „Bello sed nunquam Civili 1789“ — herb z koroną hrabiowską strusiem i piórami, herb okolony laurowym i dębowym wieńcem; napis: „Teodor Potocki Ristrorum CnV major“, pośrodku: „Stanislao Augusto regnante“; herb Polski i Litwy, okolony płaszczem królewskim i koroną — pośrodku herb Ciołek. Na samym armaty w koło: „Sta. te. Potocki Rei Tor. Sum. praef.“ Zupełnie podobna formą i ozdobami do pierwszej. Granowita Pałata w Moskwie.

Dwie wiwatówki z lanego spiżu z herbem „Trąby“ i „Ogończyk“. Muzeum książąt Czartoryskich.
Moździerz z czasów Stanisława Augusta.

Armata z czasów Stanisława Augusta z monogramem królewskim „S. A. R.“ w guście Louis XIV. z kwiatów.

Moździerz na lafecie z cyfrą „S. A. R.“, w stylu Louis XV.

Armata ozdobiona herbem: Polski, Litwy, Ciołek, orderem Orła białego, monogramem „S. A. R.“, rękojęści Delfiny.

Choraągiew pułku 5go piechoty księcia Michała Radziwiłła z czasów Napoleona Igo; na odwrotnej stronie napis: „Pułk 5ty piechoty“. Orzeł posrebrzany, korona złożona.

Szabla z 1830 r. ze śladem kuli, która pod Ostrołęką przebiła pochwę, noszona podczas bitwy przez Mieczysława Potockiego z Tulczyna.

Szabla ułańska z czasów Napoleona Igo.

Wizerunek Władysława Warneńczyka 1436—1461, podług manuskryptu Nr. 4790. Biblioteka Nationale.

Rycerskie ostrogi w Muzeum książąt Czartoryskich.

Przyłbica końska stalowa z XV. wieku

Rękawica żelazna.

Strzemię mosiężne pozłacane, wysadzone turkusami, Karola Chodkiewicza. Muzeum Ossolińskich.

Strzemię złożone, wysadzone turkusami, dane Wojewodzie Małachowskiemu przez Achmeda III.

przy podpisie traktatu karłowickiego w roku 1669. Ze zbiorów Małachowskich.

Kotły srebrne z herbami polskimi i saskimi, w „Silber kamerze“ w Dreźnie, z czasów Augusta II.

Bermyca mosiężna, złocona, z cyfrą Augusta II., Janczara polskiego.

Rząd stalowy, w łuski, na czarnej grubej skórze, najstarsze przykrycie na konia w Polsce.

Rząd srebrny, pozłacany z turkusami, na głowni, na piersiach, podogonie.

Rząd z czarnej lakierowanej skóry, nabijany kwadracikami z czeskiemi kamieniami; większe kawałki ozdobione większemi kamieniami i kutasami; rząd kompletny ze siodłem i strzemionami.

Rząd srebrny, pozłacany na czarnej skórze, przy każdym kawałku wisi rodzaj serca pozłacanego, na czole konia duży krwawnik z herbem „Prus Im“, kiedyś należał do rodziny Urbanowskich.

Piękny rząd srebrny, pozłacany turecki, z pięknie cyzelowanemi owalnemi, okrągłemi i podługowatemi kawałkami z kutasami, osadzony na czerwonej safianowej skórze, podszytej czarną. Nagłownik, napierśnik, podogonie, siodło do nich z kulami złoconemi, ozdobiony krwawnikami i wschodniemi granatami.

Rząd srebrny z łuski karpiej ze słońcem i księżycem i grubym srebrnym łańcuchem, jako naszyjnik osadzony na czarnej skórze. Te rzędy są własnością Bolesława Starzyńskiego, który

odziedziczył one — są z pod wyprawy wie-
deńskiej 1983 r.

Rząd turecki z księżycem i pozłoczeniami i szmel-
cowaniami na zielonej skórze ozdobami — wła-
sność B. Starzyńskiego.

Siodło i rząd kamieniami nabijane. złota taśma
ete-pas — własność Władysława Markow-
skiego w Biało-Cerkwi.

Rząd hetmana Stefana Czarneckiego, przepyszny
srebrny, wyłaczany, grawirowany, wysadzany
sufrytami, na których są liczne rubiny, ozda-
biany mnóstwem turkusów Rząd sam cały
z sufrytów, turkusikami wysadzony, aksamit
pąsowy, bogato złotem wyszywany na siodle,
czapraku i kapie. Pióropusze z piór strusich
na srebrnej oprawie w sufryty i turkusy. Rząd
ten można uważać za najpiękniejszy w Polsce,
dziś na Ukrainie.

Siodło króla Jana Sobieskiego z pąsowego aksa-
mitu, bogato srebrem haftowane, łączki z bla-
chy srebrnej, pozłacanej, z dużymi granatami.

Rząd drugi Stefana Czarneckiego na aksamicie
niebieskim z siodłem haftowanym i wszelkimi
przyborami. Własność p. Czarneckiej w Dasz-
kowcach.

Rząd srebrny, wyłaczany, wysadzany granatami
i turkusami; ogromny granat jako pendent na
naszyjniku, który jest z grubego, srebrnego,
pozłacanego łańcucha.

Kapa jedwabna pąsowa, złotem wyszywana —
własność księżąt Czartoryskich.

Kapa z atlasu niebieskiego, złotem i jedwabiami różnokolorowemi wyszywana — własność książąt Czartoryskich.

Rząd księcia Stanisława Jabłonowskiego, hetmana W. K.

Siodło, paradne Łęczki wykładane srebrem pozłacanem, nabijane krwawnikami ośmiokątowemi, krzysztalami górskimi, imitujące diamenty, turkusami; wybite amarantowym aksamitem, złotem wyszywanym i zielonym na czapraku. Pióropusz na konia czarny, oprawny w nagłównią odpowiedni do rzędu, również granatami wysadzany. Własność księcia A. Sapiehy.

Siodło zwyczajne księcia Stanisława Jabłonowskiego, ciemno-amarantowe, po bokach złotolita materya, z tyłu widoczne guzy przykryte złotogłowiem; strzemiona złociste.

Siodło z XVII. w., pokryte czerwonym. wypłowiałem suknem, kule pozłacane ciemne, czaprak aksamitny pąsowy także wypłowiały, hafty srebrne ciemne, frędzla srebrna poczerniała. Własność hr. Moszyńskiego.

Rząd srebrny, pozłacany, wysadzany krwawnikami złotem nielowanemi, na napierśniku wyobrażenie Matki Boskiej z księżycem pod stopami. Robota niewolników tatarskich w Polsce.

Kulbaka-czaprak z aksamitu amarantowego nowego, na którym aplikowano stary haft złoty wypukły.

Siodło dużo haftu mające, podszewka ze starego wypłowiałego aksamitu, czaprak nowszy. Oba

te siodła są własnością hrabiny z książąt Czartoryskich Działyńskiej.

Kulbaka po hetmanie Adamie Sieniawskim; rząd do tegoż siodła; do nich jest tarcza i szabla (Tom II). Własność książąt Czartoryskich.

Woreczek na kule do zawieszania na siodle. Muzeum Ossolińskich.

Kulbaka wykładana turkusami, nefrytem i rubinami. Własność książąt Czartoryskich.

Rząd na skórze czerwonej, srebrny, wyłaczany, wysadzany turkusami i nefrytami. z rubinami.
Nr. 514.

Kulbaka po Jerzym księciu Lubomirskim.

Rząd srebrny, pozłacany, nabijany turkusami, na czole sufryt.

Rząd na skórze białej, wykładany perłową macicą, oprawną w srebro złożone; na perłowej macicy turkusy i granaty.

Kulbaka karmazynowa aksamitna, bogato turkusami wysadzana.

Rząd księcia Adama Czartoryskiego, Generała ziem podolskich, kompletny z kulbaka, olstrami. Wszystkie te rzędy książąt Czartoryskich w Krakowie.

Rząd ze skóry czarnej, nabijany guzikami brązowymi z brzękadełkami i głową Meduzy w medalionie.

Kulbaka hetmana Sieniawskiego, atłasowa niebieska, kule srebrne, pozłacane.

Kulbaka po Mikołaju Opalińskim, aksamitna, ciemno-granatowa, bogato złotem haftowana, kule i ławki z blachy srebrnej, pozłacane, ryte

w arabeski, wysadzone nefrytami, drobnymi turkusami i granatami; na podgardlu wisi wielki medalion wyślacany, ozdobiony wielkim nefrytem z granatami i turkusami.

Kulbaka zielona, aksamitna i pokrowiec do niej.

Rząd obity blachą srebrną, wyślacana, wykładany perłową macicą, turkusami i granatami, osadzony na skórze pasowej.

Kulbaka aksamitna karmazynowa, wyszywana złotem i jedwabiem żółtym i niebieskim; należy do poprzedniego rzędu.

Rząd wykładany blaszkami podłużnymi pozłacanymi, osadzony na skórze czerwonej.

Kulbaka kozacka, obita blachami pozłacanymi.

Rząd ze skóry czarnej, nabijany guzikami posrebrzanymi; medalion z wyobrażeniem Turka wisi na podgarlu.

Rząd osadzony na czarnej skórze, obity blaszkami małymi złożonymi.

Para strzemion pozłacanych z blaszkami grawirowanymi i rzeźbionymi.

Para strzemion tureckich pozłacanych, zupełnie gładkich.

Rząd srebrny, złożony, nabijany turkusami, agatami, rubinami.

Kulbaka o 2 kulach, aksamitna, amarantowa, haft złoty, okucie srebrne, pozłacane, wysadzone agatami, turkusami i rubinami.

Czaprak wschodni, cały cienkiem złotem i srebrnymi drucikami zahaftowany wypukło. Własność hr. Piotra Szembeka.

Kulbaka i rząd aksamitne, zielone.

Kulbaka i rząd złożone, aksamit granatowy.

Kulbaka z olstrami, buzdycanem i buławą, aksamit niebieski.

Kulbaka z sajdakiem, toporkiem i tarczą, aksamit zielony, bogato złotem wyszywany.

Rząd srebrny, pozłacany, czerwony, ze skrzydłami pancernego, olstrami, czekanem i rzędem.

Rząd i przykrycie na konia; te rysztunki są wzięte z wjazdu Ossolińskiego do Rzymu.

Kulbaka srebrna, wyłaczana, nabijana turkusami, bogato złotem wyszywana. Własność P. Strzaleckiego.

Kulbaka z rzędem srebrna, nielowana na czarno, nabijana granatami. Własność ks. Czartoryskich.

Czaprak gwardyi królewskiej za Stanisława Augusta.

Czaprak gwardyi narodowej za Stanisława Augusta. Własność Muzeum Ossolińskich.

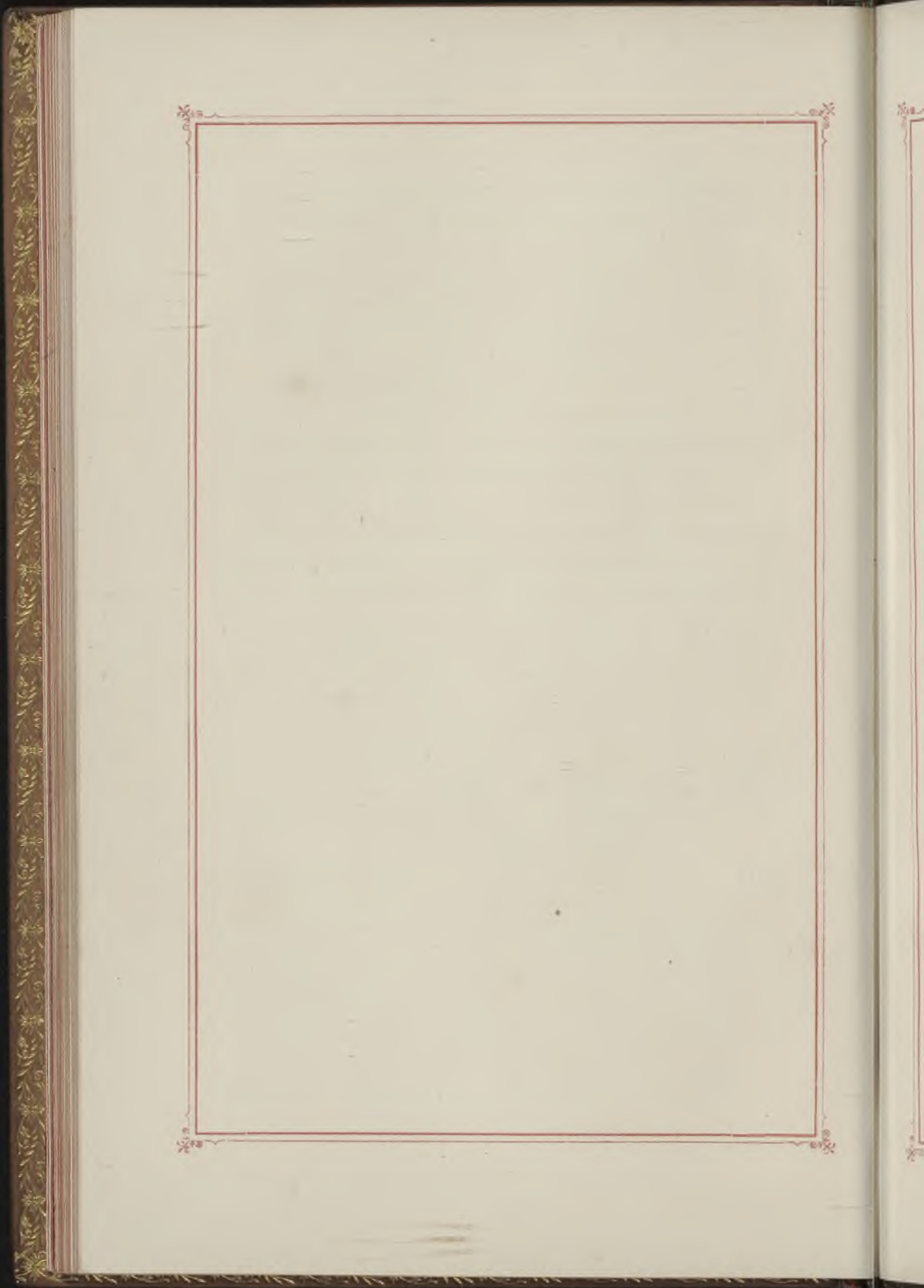
Czaprak z niedźwiedziej skóry, z gwiazdami generała z czasów Kongresówki.

Czaprak i siodło generalnego sztabu w 1830 r.

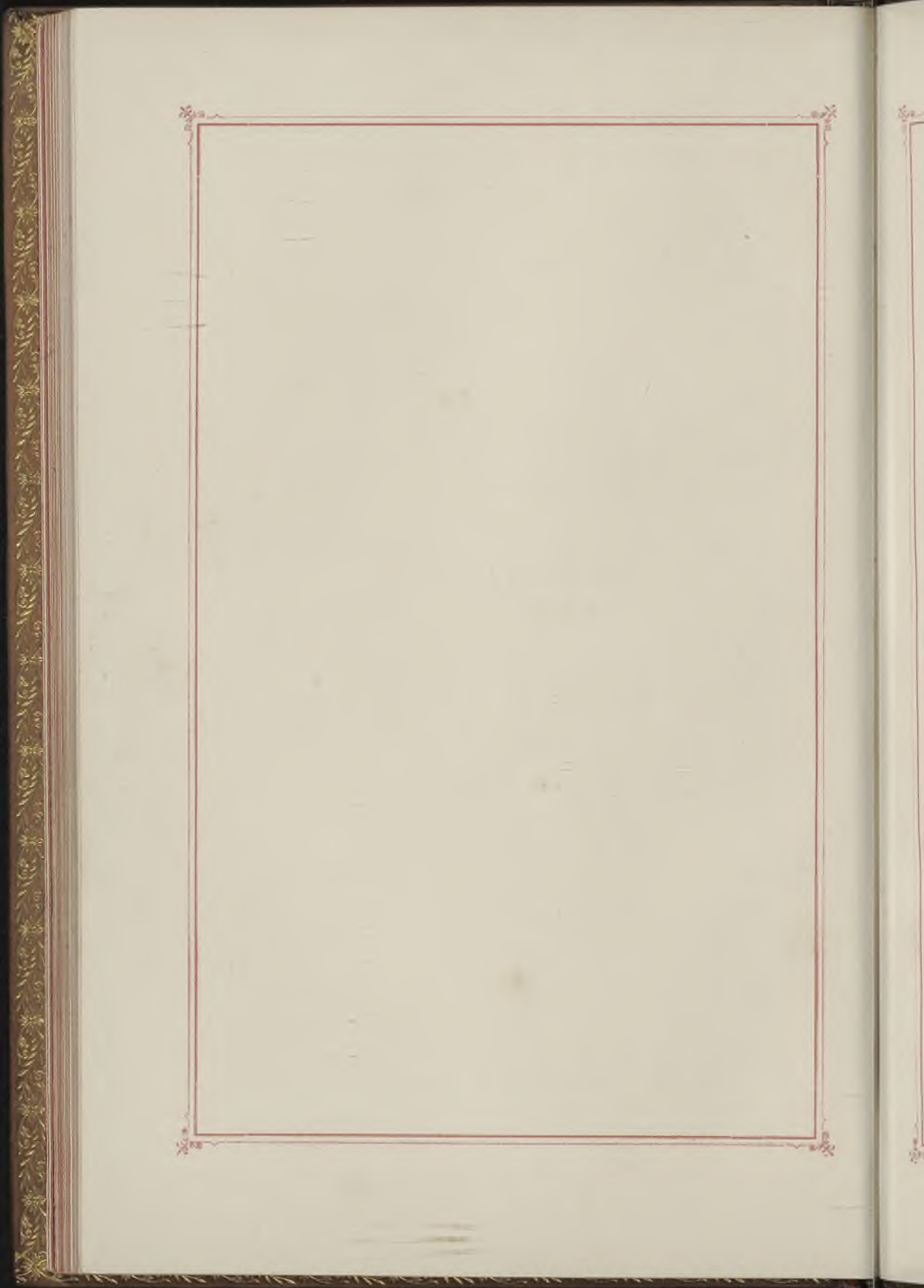
Pas rycerski, kamieniami wysadzany.

Pas z oliwek srebrnych na skórze osadzonych. Własność B. Starzyńskiego.

Pas mieszczkański mosiężny, pozłacany, na skórze osadzony, z frędzelkami. We Lwowie hr. Jana Drohojowskiego.

TOM IV.

Zbroja całkowita pancernego, skrzydła przetykane różnokolorowemi piórami.

Hełm nielowany złotem z misiurką na kark.

Hełm nielowany złotem króla Jana Kazimierza.

Misiurka stalowa, ozdobiona w gwiazdy pozłacane, piękny orzeł na piersiach, należała do króla Jana Kazimierza.

Czekan stalowy, bogato złotem nabijany z ozdobami „en relief“.

Zbroja z hełmem pancernego, nabijana mosiężnemi pozłacanemi guzami.

Zbroja z hełmem pancernego, bogato ozdobiona pozłacanemi guzami; brzegi złocone, oraz dwa medaliony złocone, jeden z krzyżem, drugi z wizerunkiem Matki Boskiej. Muzeum Krasieńskich.

Tarcza stalowa z czarnemi grawirowaniami.

Tarcza z trzciny na zielono farbowana z ozdobami mosiężnemi, pozłacanemi, wysadzanemi turkusami.

Tarcza trzciniowa wojewody Stanisława Krasieńskiego, pokryta plecionką, nabijana ozdobami brązowemi, pozłacanemi, wysadzanemi chalcedonami inkrustowanemi, rubinami i turkusami;

wszystkich kamieni na tarczy 800 sztuk. Muzeum Krasińskich.

Tarcza trzciniowa z XV. w., należała niegdyś do księcia Józefa Poniatowskiego, jest z trzciny obwijanej w srebrny drucik, wysadzana srebrnymi blaszkami, ozdobionymi krwawnikami, inkrustowanymi złotem; środek tarczy grawerowany w kształcie floresów. Muzeum Krasińskich.

Szyszak (Morian) żelazny, mocno zardzewiały w stylu renaissance z końca XVI. w., ozdobiony płaskorzeźbami, mocno pozłacanymi, pięknej formy.

Hełm stalowy ze złotą chymera, wysadzany bogatymi kamieniami. Ordynacya Krasińskich.

Hełm z końca XVI. w., bogato wysadzany z kamieniami z piękną kitką.

Natokietnik i napierśnik z brązu (XVI. w.) P. Strzałeckiego.

Szyszak z czasów Jana Kazimierza.

Szyszak z XIII. w. (Zbiory Strzałeckiego).

Espadon z gardą hiszpańską z 1243 r., na klindze złotem napis; „en Tri: moi fie esper en Dieu 1243“, roboty francuskiej.

Sztylet miserere z XV. w.

Konczak długi z gardą hiszpańską.

Espadon długi.

Karabela z XV. w. w stal okuta; głowa rękojeści przedstawia głowę psa.

Szabla księcia Michała Wiśniowieckiego; brzeszczot z herbem Wiśniowieckiego, złotem nielowany, garda ze stali na czarno smelcowana,

oprawna w boki srebrne, na których z frontu napis: „Pawłowi Biernackiemu Deputatowi 1818 roku“ — na odwrotnej stronie: „Wincenty Krasiński, poseł na sejm“. Zbiory p. Strzałeckiego.

Szabla z 1561 r. z rękojeścią silnie zardzewiałą, na głowie gardy, herb niewyraźny, w exergu 1561 r. Na klindze Matka Boska złotem nielowana. P. Strzałeckiego.

Batorówka turkusami wysadzana, na klindze wyobrażenie Stefana Batorego, złotem nielowane.

Szabla Augustówka z XVIII. w.; rękojeść z krwawniku, bogato rubinami, szmaragdami, turkusami i ametystami ozdobiona.

Augustówka z XVIII. w (Zbiór Strzałeckiego).

Szabla Wincentego hr. Krasińskiego z fabryki Lepage w Paryżu; rękojeść z lapis lasuli, oprawna w srebro pozłoczone i bogato grawerowane; brzeszczot wschodni z arabskimi napisami i arabeskami, złotem nielowanemi.

Miecz obosieczny duży, mocno uszkodzony i rdzą zniszczony, z krzyżem złotym nielowanym w kółku. Wiek XIV.

Szpada z XVIII. wieku.

Buława srebrna, pozłacana, ozdobiona medalionami srebrnymi szmelcowanymi i inkrustowanymi, wypukłymi, pozłacanymi, przedstawiające trofea bogato inkrustowane rubinami i turkusami; głowa gałki duży granat rznięty w fasety — w dole rękojeści piękny niebieski turkus, długości 060 centym. Ta piękna buława w kształcie czekana, zdaje mi się być godłem

pułkownikowstwa. Własność hr. B. Tyszkiewicza.

Buława hetmana Wielkiego Koronnego Jana Zamoyskiego † 1605 r. srebrna, pozłacana, ozdobiona turkusami; długość rękojeści 40 centymetrów, rozdzielona obrączkami na 3 równe części — średnia obszyta w bogatą materię, przetykaną złotem i jedwabiami, na części dolnej pół okrągłej, na jednej stronie herb „Jelita“ z ozdobami, na drugiej „J. Z. 1592“. Cenna ta buława, bogato grawirowana, dziś jest własnością hrabiny de Jausé, której babka była jedną z córek Szczęsnego Potockiego z Tulczyna.

Buława srebrna mała, gdyż długość rękojeści 28 centymetrów; gałka wybijana, na niej na wierzchu w owalu herb Polski i Litwy — na bokach trzy herby: Sforca, Orzeł, Brama Gedymina przedzielone wizerunkiem królów. Na rękojeści pod gałką herb „Jastrzębiec“, pod obrączką postać całkowita bogini; laur przedziela herb Gdańska, niżej ozdoby i herb „Odrowąż“. Robotą pospolitą, grubym drutem wyrabiana, ozdoby nieco wytłaczane. Własność hr. de Jausé.

Buława srebrna, pozłacana hetmana Jana Tarnowskiego, ozdobiona rubinami i turkusami, przechowuje się w Dzikowie.

Buława srebrna, w ornamenta pozłacane ozdobiona turkusikami i rubinami z XVI. w.

Buzdygan stalowy, nabijany złotem drobnymi ozdobami, w ręczce sztylet.

Czekan stalowy, ozdobiony złotem nielowaniami, w nim sztylet.

Dwa czekany srebrne, pozłacane, gałki ażurowe ładnej formy, arabeski i floresy kształtne, na jednym rubin, rękojeście jednego z drzewa brunatnego w aksamit pąsowy.

Czekan stalowy dziwnej formy; pióra onego w kształcie siekierki, z dziurką każda, rękojeść z drzewa toczona w spiralny sznur.

Buławawa w liczne kanty, pozłacana, kształtu gruski, rękojeść drewniana. — Te ostatnie zbiory P. Strzałeckiego.

Ostroga z XIV. w., znaleziona w Warszawie przy robotach ziemnych kanalizacyi przy ulicy Długiej.

Ostroga polska z końca XVI. w. z miedzi kutej, bardzo dobrze zachowana.

Ostroga rycerska stalowa, z XVI. w.

Ostroga rycerska, ozdobna z żelaza z XVII. w.

Kulbaka z aksamitu niebieskiego złotem i srebrem wyszywana, do niej olstry; sahajdok ze skóry żółtej; kapa na całego konia, przykrywająca rumaka całkowicie, bogato złotem wyszywana na piersiach i rząd na głowę końską.

Kulbaka srebrna, wyłaczana, ozdobiona licznymi turkusami, dużymi granatami i topazami, wybita ciemno-pąsowym aksamitem.

Kulbaka płaska, łączki, pokryta srebrnemi, wyłaczanemi blachami, wysadzonymi krwawnikami, złotem nielowaniami. Rząd do niej pozłacany, na rogach czapraku srebrne haftowane Orły polskie.

Kulbaka aksamitna pąsowa z łączkami srebrnymi, pozłacanymi, grubymi turkusami wysadzana — aksamit w arabeski ozdoby haftowane.

Rzęd srebrny, wyzłacany z małymi granacikami, na żółtej skórze osadzony, wędzidło munschuka pozłoczone. Siodło kozackie ze skóry czarnej z deseniami wyciskanymi, łączkami wyzłoczonymi, ozdobionymi czerwonym aksamitem, guziczkami złoconymi nabijane, na przedniej części kulbaki hak żelazny wbity w łączek, Wiek XVII.

Nader bogata kulbaka z aksamitu pąsowego, wyszywana suto złotymi wschodnimi kwiatami i arabeskami; łączki srebrne, pozłacane, przednia kula trzy grube turkusy.

Para olstrów z pąsowego aksamitu złotem wyszywane.

Pas lity z czterema odmianami hetmana Jana Klemensa Gryfa Krasińskiego, ostatniego tego rodu. Pas ten, własność Bolesława Starzyńskiego, dostał mu się w sukcesyi po Izabeli z Moszkowskich Starzyńskiej, po jej pradziadzie, hetmanie Branickim.

Pas lekki, przetykany jedwabiem i srebrem, zwany „Paschalis“, własność Pani Przeździeckiej.

Krzyż na łańcuchu złotym Zygmunta I.

Klamry do delii, wysadzane kamieniami.

Spinka srebrna pozłacana z emalią niebieską

Pierścień biskupi św. Stanisława w katedrze krakowskiej z 1079 r.

Klejnot zawieszony w łańcuchu Anny Austriackiej 1594 r., pierwszej żony Zygmunta III.

Guzik srebrny, pozłacany.

Sygnet z kameą 1621 r., ma przedstawiać Jana Karola Chodkiewicza.

Szpinaka do płaszcza z XVIII. w., jest w zbiorach w Luwrze.

Łańcuch złoty, emaliowany, połowa onego tu przedstawionego była własnością T. Czackiego, druga połowa ma być w Paryżu, była własnością Zygmunta III.

Węzeł emaliowany i kamieniami wysadzany, przypisany jako z XVI. i XVII. w. złotników w Krakowie.

Pierścień brązowy cechu złotników, z wyobrażeniem św. Elizjusza, napis: „Sigillum S. Eulagi Epis“.

Pierścień ze szmaragdem.

Pierścień z rubinem spinelli.

Guzik do kontusza, wysadzany turkusami.

Spinka do czapki sobolowej, wysadzana rubinami, perłami, z kitą czarnych czaplich piór.

Guziki do delji.

Spinka bogata Stefana Batorego, podług portretu w galeryi Uffici we Florencyi.

Spinka do bermycy hetmana Bohdana Chmielnickiego, ozdobiona perłami i granatem.

Spinka do delji i guziki.

W Bibliotece ministerjum wojny w Paryżu znajduje się ciekawy manuskrypt z rysunkami kolorowanemi różnej broni żołnierzy. Manuskrypt ten podług nadpisu brzmi, że cesarz austriacki przesyła go królowi pruskiemu. Zapewne z czasów Napoleona dostał się do Paryża.

Rysunek kolorowany przedstawia ułana polskiego z objaśnieniami: „Les Wullangs Cavallerie Polonaise qui combattent montes sur de forts petits cheaux et se servent d'une lance longue et garnie par en haut d'une maniere d'Etandart on banderolle dont ils se servent pour effrager les chevaux des Ennemis“.

Mnie się zdaje, że to przedstawia jazdę tatarsko - litewską, ułanami zwanej, z których potem powstały pułki regularne ułanów polskich. W tym samym manuskrypcie znajduje się rysunek kolorowany Nr 2, przedstawiający kozaka z nadpisem: „Un Kosak“.

Czapka ułańska legionów polskich francuskiego autoramentu we Włoszech.

Oficer gwardyi cesarza Napoleona I. trzeciego pułku d'Eclaireurs, Tatarów litewskich 1813 r.

Żołnierz tego pułku.

Legionista polski — pułk pieszy z 1799 r. „Marbot costumes militaires francais 15. ib. du Minist. de la Guerre a Paris“.

Chorągwie i proporce.

Chorągiew krzyżacka w muzeum Krasieńskich.

Chorągiew bardzo stara województwa sieradzkiego.

Sztandar bardzo stary ze skóry czarnej bardzo grubej, na niej malowany Orzeł czerwony jednogłowy; w około pas czerwony, jako ob-

wódka; te dwie chorągwie bardzo stare i w złym stanie znajdują się w Arsenale we Wiedniu.

Chorągwi i proporczyków polskich z zdobytych przez Szwedów jest w Stockholmie 205 sztuk. W katalogu osobnym oznaczone są one w bitwach 18., 19., 20. lipca 1656 r. w Warszawie; sztuk 54. Z czasów króla Karola XII. sztuk 20.

W kaplicy grobowej Karolineum jest sztandar królewski z cyfrą F. A. R. P., przez króla własnoręcznie zdobyty.

Są również sztandary z 1598 r. 25go sierpnia, zdobyte pod Stangerlo w Szwecyi przez króla Karola na królu Zygmuncie.

Z tych 205 sztuk. zawdzięczamy za 40 sztuk, które przerysowane na miejscu przez pannę Ellen Palmstierne, córkę ministra wojny, łaskawie mi zostały przysłane.

Buńczuk Tatarów litewskich ze skóry baraniej czy koziej, szerścią na wierzch.

Sztandar z czasów Zygmunta III.; województwo Grodzieńskie.

Sztandar jedwabny z czasów Stanisława Augusta; obydwie w Warszawie.

Trzy chorągwie pąsowe gwardyi.

Chorągiew jedwabna niebieska z monogramem S. A. R.

Chorągiew jedwabna biała, haftowana w laurowe liście i monogram.

Sztandar piechoty z herbem „Polski“, „Litwy“ i „Ciołek“.

Sztandar pąsowy z cyfrą króla, laurami zielonemi haftowanemi okrężoną.

Sztandar legionu polskiego, generała Dąbrowskiego z napisem: „Tuti Nomini sona fratelli Legione Pollaca auxiliare, fusilieri“; na odwrotnej stronie napis polski.

Te sztandary znajdują się w sali w Arsenale w Wiedniu.

Sztandary Legionów polskich w Ministerstwie wojny w Paryżu.

Legion Polonaise Republique Française. Premier Bataillon.

Legion Polonaise. Premier Bataillon.

Il sera écrit au revers du drapeau les mêmes inscriptions en langue Polonaise chaque drapeau coutera 400 frs.

Republique Française Legion Polonaise (Ułanów).

Republique Française Legion Polonaise (Grenadierów).

Legion du Grand Duché de Varsovie. Ier Regiment d'Infanterie de Ligue du Gd. Duché Etat et description du Drapeau fourni par le corps le 26. Mars 1812. Sur le Pavillon un Coq avec l'inscription Republique Française. De l'autre Côté; Legion Polonaise. Il si existe plus sur la hampe, que quelques lambeaux.

Ces drapeaux proviennent de l'ancienne, Legion Polonaise formée en Italie, ils out élé

donnes l'au IX. enroyés de Paris par le Ier Consul. Le Regiment etait dans le Corps de Suchet en Espagne“.

Wypis z Ministryum wojny w Paryżu.

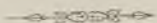
Sztandar ułanów gwardyi cesarza Napoleona Igo.
„L'Emperier Napoleon Ier. au Ier Regiment du Lanciers“.

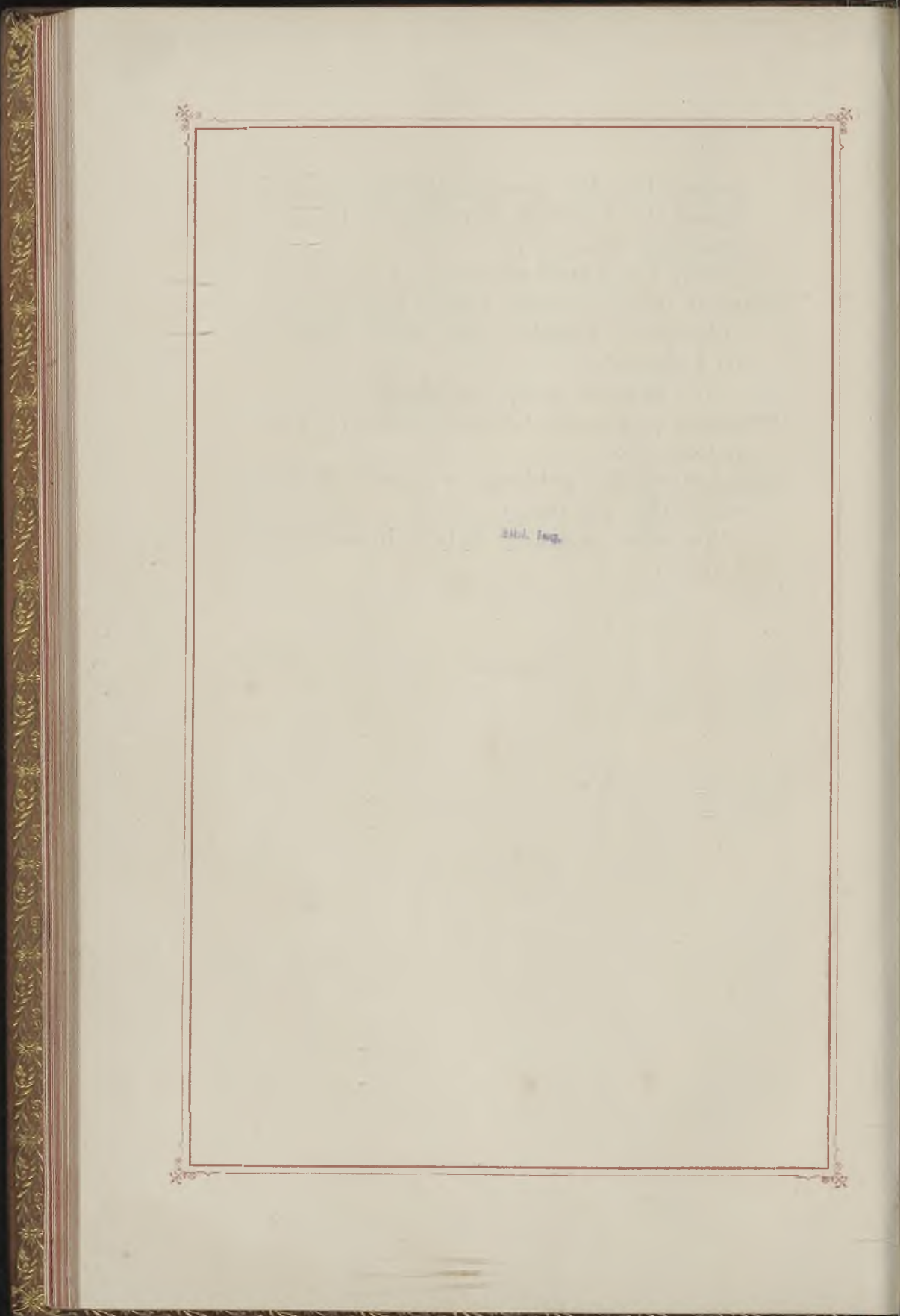
Ten sztandar zwany był „l'aigle“.

Chorągiew przy trąbie Chevaux Leżerów za Napoleona Igo.

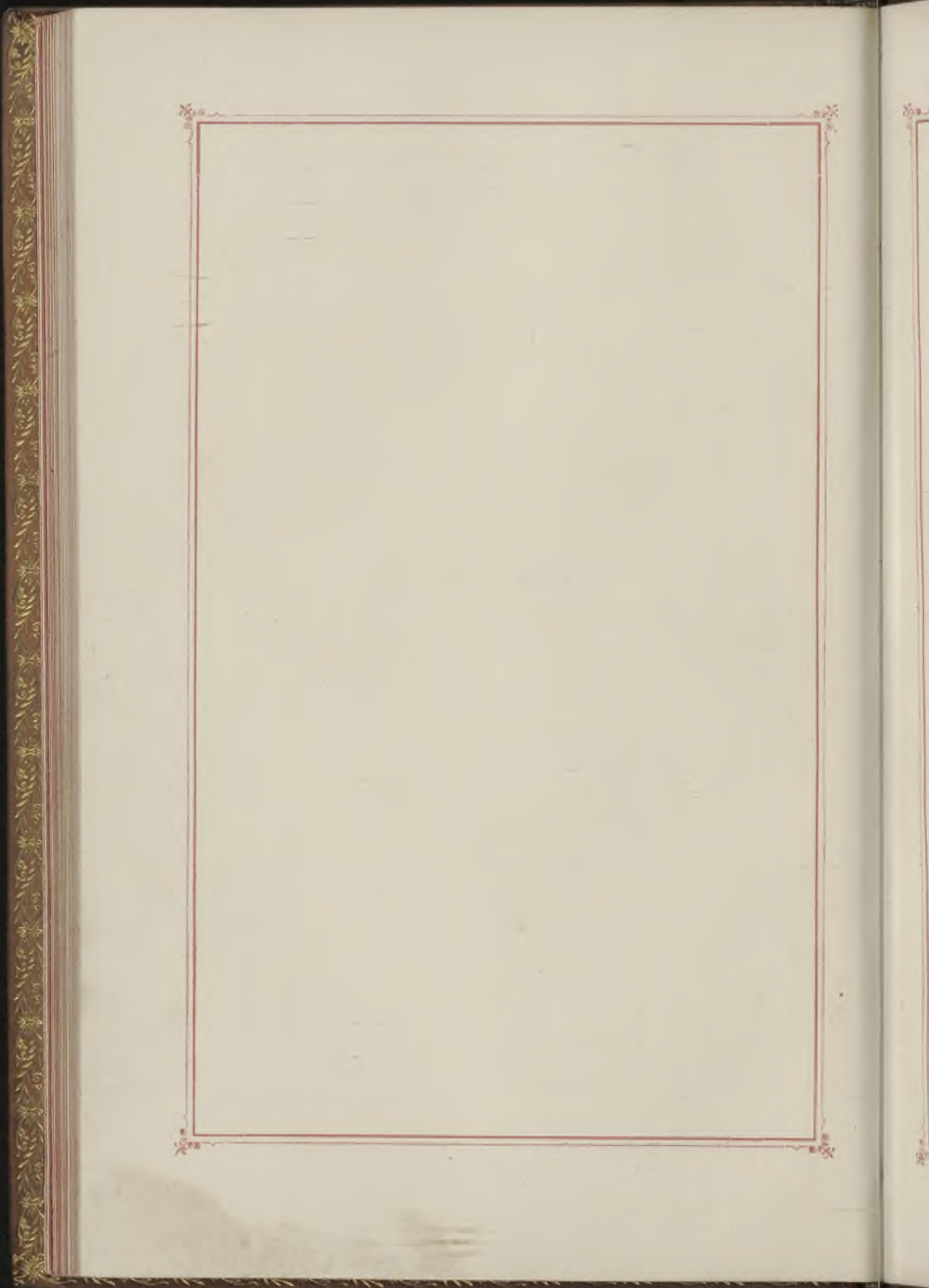
Sztandar wojska polskiego z czasów Kongresówki 1815 po 1830 r.

Te same sztandary były w bitwach 1830 i 1831 r.

TOM V.

Miecz koronacyjny zwany „Szczerbiec“, dziś w muzeum cesarskim w Petersburgu.

Różne onego rysunki*) z oryginału fotografie w kopii. Oprócz tego osobna odbitka z fotografiami.

Miecz regimentarski ze zbiorów księcia Jerzego Lubomirskiego. Wiek XVI. Bogato wysadzany turkusami i drogiemi kamieniami.

Hełm z łuską karpia, z szpicem połączanym ozdobiony; kita i spadającymi końskimi włosieniami; sam hełm opasany zawojem pąsowym.

Pancerz z karpiej łuski, na czarnej skórze wyszyty. Każda łuska ma gwiazdkę, czyli rodzaj róży połączanej. Pancerz ten zupełnie podobny do pancerza i hełmu króla Jana III., przechowanego w Johanneum w Dreźnie, różni się tem tylko, że w Dreźnie są maltańskie krzyżyki, a tu róże. Zbroja ta jest własnością hr. Jana Drohojowskiego.

Pancerz żelazny w lamy, spajane dużemi guzami mosiężnemi i głowami lwiami, na ryngrafie Orzeł polski mosiężny, połączany. Własność hr. Jana Drohojowskiego.

Hełm okrągły w kanty, z gałką mosiężną, połączaną i Archaniołem, ordynarnej roboty, wy-

*) Osobna odbitka o Szczerbcu podług różnych dokumentów.

złacany; hełm obwiedziony zawojem pąsowym, wypchanym watą.

Dwie Batorówki, jedna w stal nielowaną złotem okuta, druga w brąz pozłacany, w stylu rococo.

Klinga od małego pałaszyka; na jednej stronie herb Polski i Litwy 1609 — na drugiej stronie popiersie Jana Kazimierza z napisem: „J. C. Rex Pol. e. S. M. D. L. M.“, złotem nielowane.

Kordelas (Hirschfänger) króla Augusta II. z herbem saskim na złotem tle.

Karabela o szarej, pięknej klindze; rękojeść z kości słoniowej nowoczesnej; klinga stara.

Pałasz piękny z ozdobami z porcelany; medaliony te, jedne „en grisaille“, inne „Wateau“ kolorami robione, dziwnie odbijają na pałaszu; jestto fantazyja XVIII. w. Własność hr. Jana Drohojowskiego.

Pałasz polski z XVII. w. z napisem rytym na klindze: „Stephanus de Bidziny Castelanus Sandomirensis Anno Dmi MDCXCVII. Ze zbiorów P. Strzałeckiego.

Szabla w srebro oprawna z napisem grubo nielowanym złotem: „S. Lubomirski Cast. Crac.“, z drugiej strony herb Lubomirskich (Szreniawa).

Rękojeść srebrna z wizerunkiem rycerza, który dzierży sztandar z orłem; na gardzie z jednej strony popiersie — z drugiej Matka Boska, na okuciach herby różne, co mnie wprowadza

w powątpiewanie, że pochwa nie jest tak dawną, jak klinga. Własność hr. de Jausé.

Karabela oprawna w srebro pozłacane, suto turkusami wysadzana; niektóre jak zwykle pozielone, między niemi dość grube perły. Brzeszczot był dłuższy, musiał być przy końcu złamany lub wyszczerbiony — został nadtoczony i tem samem skrócony. Długość całkowita z rękojeścią 90 centym; brzeszczot ma tylko 71, a szerokości 4 centym. Na klindze bardzo prosto wyryte słońce i gwiazdy. Strony odwrotne oprawy ładnie cyzelowane w guście orientalnym. Własność Pani Rodacanochi.

Karabela długa 97 centym., brzeszczot sam 82 centym. pospolity, dość zardzewiały, z prawej strony cyfra Matki Boskiej, srebrem nielowana, bardzo ordynarnie, z drugiej strony napis źle nielowany srebrny: „Za Boga i za Ojczyznę“ (sic!), robota prędzej kowala, jak złotnika.

Oprawa srebrna, pozłacana, robota „on reponse“ z portretami i herbami, dość ordynarnie robiona, rysunek defektowny roboty XVIII. lub XIX. w., lecz przez robotnika, który ani epoki ani stylu nie znał; portrety podług ordynarnych drzeworytów; napisy topornej roboty. Wzdłuż rękojeści na bokach małych napis: „Stefan Batory nadaje pokój w wielk. Łukach“; aksamit pąsowy, przebijający w siny kolor. Cała ta oprawa zdaje się podejrzaną, i czy nie jest fabryki galicyjskiej. Własność Pani Rodacanochi.

Miecz katowski lwowski obosieczny używany, jak okazuje szczerba na nim, rękojeść drewniana nie egzystuje, tylko trzpień żelazny i gałka. Na mieczu wyryte topór, szubienica z drabiną i napis: „Pan Bóg moja nadzieja“. Własność hr. J. Drohojowskiego.

Laska Marszałkowska, godło tego urzędu Marszałka Wielkiego koronnego, noszoną była przed królem. Jan Sobieski, jako Marszałek Wielki koronny, obrany został 1673 r. królem polskim. Po nim laskę marszałkowską otrzymał Stanisław Lubomirski, i piastował ją przez ciąg panowania Sobieskiego. Dziś ta laska znajduje się w muzeum książąt Czartoryskich.

Kusza z dźwignią, używana w XVII. i XVIII. w. przy konkursach strzeleckich. Własność p. Strzałeckiego.

Strzelba króla Stanisława Augusta, oprawna w ciemny orzech, okucie wyłacane, na lufie napis: „Częstochowa“ złotem nielowany, również i ozdoby. Własność hr. Drohojowskiego.

Ładownica stalowa z XVII. w.

Siodło polskie, srebrną tkaniną, rodzaj natli, obszyte, haftowane złotem i jedwabiami czerwonym i zielonym.

Łączki obite srebrną blachą wytłaczaną, imitująca jaszczur, okucie pozłacane.

Czaprak aksamitny pąsowy, obszyty szerokim, srebrnym galonem, popręga szeroka tkana.

Para olstrów do tegoż siodła, w te same ozdoby i srebrne tkaniny obszyte.

Rzęd pozłacany z wypukłemi guzami, osadzony na czerwonej skórze, dość wypłowiałej.

Siodło aksamitem zielonem wybite, dziś wypłowiałe; łączki okute w ozdoby srebrne, pozłacane, grawirowane, wysadzone krwawnikami, złotem nielowanemi; czaprak aksamitny zielony, fałdowany; uzdeczka, podogonie i napierśnik czerwonym i żółtym jedwabiem przeplatany, na niej ozdoby srebrne, pozłacane, wysadzone krwawnikami, złotem nielowanemi. Własność hr. Jana Drohojowskiego.

Rzęd brązowy, pozłacany, na czarnej skórze. Własność pana Strzałeckiego.

Trzy pasy lite, jeden księcia Władysława Sanguszki, ciężki złotolity; drugi księcia Adama Sapiehy, roboty Paschalisa; trzeci Piotra Moszyńskiego — są piękne okazy tej sztuki w Polsce.

Szpinka do delji Potockiego, Hetmana Wielkiego.

Szpinka do delji Paca, Hetmana Wielkiego Litewskiego.

Szpinka dyamentowa króla Jana III.

Szpinka Michała księcia Radziwiłła, Hetmana polnego litewskiego, Wojewody wileńskiego.

Chorałwie zdobyte pod Grünwaldem 1410 r. sztuk 56, które niegdyś były w katedrze na Wawelu.

Chorałgie główna wojska tureckiego, zdobyta przez króla Jana III. pod Wiedniem 1683 r., dziś w kościele Latrańskim złożona z rozkazu króla przez Jana Dönhofa, z temi słowy za-

wartemi w piśmie do Papieża: „Venimus, vidimus, Deus vicit“.

Ordery w Polsce: Orzeł biały, św. Stanisław, Virtuti militari.

Buława pozłacana i posrebrzana, wysadzana granatami, rzeźbiona, z przedstawieniem zwycięstwa króla Jana III. 1683 r. pod Wiedniem. Na rękojeści hetman Stefan Czarnecki i hetman J. Karol Chodkiewicz; na dolnej części szarża pancernego na obóz Wielkiego Wezyra. Roboty Bolesława Starzyńskiego. (Vidi T. I. przy „Tarczy“).

Hełm pozłacany i posrebrzany, także z zwycięstwem króla Jana III. Te dwie rzeczy stanowią całość z tarczą oddaną w Tomie I. Roboty XIX. w. Bolesława Starzyńskiego, cyzelowane przez niego. Są to jako pamiątki zwycięstwa wielkiego króla.

Berło z kości słoniowej z kilku kawałków; na szpicu 4 popiersia i napis: „Henricus III., Franciscus II.“; ozdoby głęboko grawirowane, herb: polski Orzeł i Pogoń litewska z koroną królewską; dwie figury alegoryczne, na gałce herb Francyi i medalion z literą „H“. W zbiorach P. Bancel, sprzedane w 1893 r.; długość całkowita 60 centym.

Szabla ofiarowana przez króla Stanisława Leszczyńskiego hetmanowi Adamowi Sieniawskiemu. Oprawa srebrna, pozłacana rococo, ozdobiona turkusami, rubinami; portret króla na lapis lasuli z napisem: „Dulce et decor est pro Patria mori“.

Tasak pułku Beniowskiego z napisem rytym na brzeszczocie: „Regiment des Volontaires de Benyowski“ — z drugiej strony monogram Ludwika XV.; musiał być w wyprawie na Madagaskarze, gdzie Beniowski zginął.

Tasak z żelaza dość prostego, pochwa żelazna, ażurowana, pod temi wycinaniami grube sukno czerwone. Własność P. Swieykowskiego.

U P. Hipolita Swieykowskiego jest pas, zrobiony z blachy mosiężnej z wizerunkiem koronacy króla Stefana Batorego, składający się z 15 blach pojedynczych, szesnastą zaś jest wielka klamra z wyobrażeniem uroczystości koronacyjnej z datą i podpisem w języku łacińskim: „Ohvation Stephani Batorei Reg. Pol. 1570“. Na pojedynczych blachach znajdują się wizerunki królów polskich z nazwiskami i datami panowania, po polsku; królów jest 5: Kazimierz W., Kazimierz Sprawiedliwy, Władysław III., Bolesław Kędzierzawy i Leszek Czarny. Sąsiadująca z każdym wizerunkiem blacha nosi nazwę króla, oraz „Orła“ lub „Pogoni“. W miejscu, gdzie utwierdzono ramię do szabli, znajduje się herb „Piława“, tudzież podpisane pod nim imiona Alexandra i Sulisława, wojewody Sandomierskiego, protoplastów jak wiadomo rodu Potockich. Pas ten musiał być wykonany dla Jakóba Potockiego, który z Stefanem Batorym był bardzo zbliżony, bo przebywał na dworze księcia Siedmiogrodzkiego, i który już później za Zygmunta III., jako dzielny wojownik słynął.

Że pas był własnością Jakóba Potockiego zdaje się być dostatecznym dowodem jego szczupłości, gdyż kronikarze opowiadają, że Jakób Potocki był bardzo drobny i szczupły. Wizerunki wszystkie są wypychane (reponssé), również i napisy są roboty nader prostej, rysunku bardzo ordynarnego, po obu bokach klamry; były dwie figury duże, lecz zostały obcięte na równi z klamrą, tak że dojść niepodobna, co przedstawiały.

Że pas musiał być w Polsce robiony dowodzi tego język i staranna ortografia, i jest zabytkiem XVI. w. Własność P. H. Swiejkowskiego.

Hełm żelazny czarny z XVI. w., nabijany różyczkami mosiężnymi z Armoryi Szpicera 1893 r.

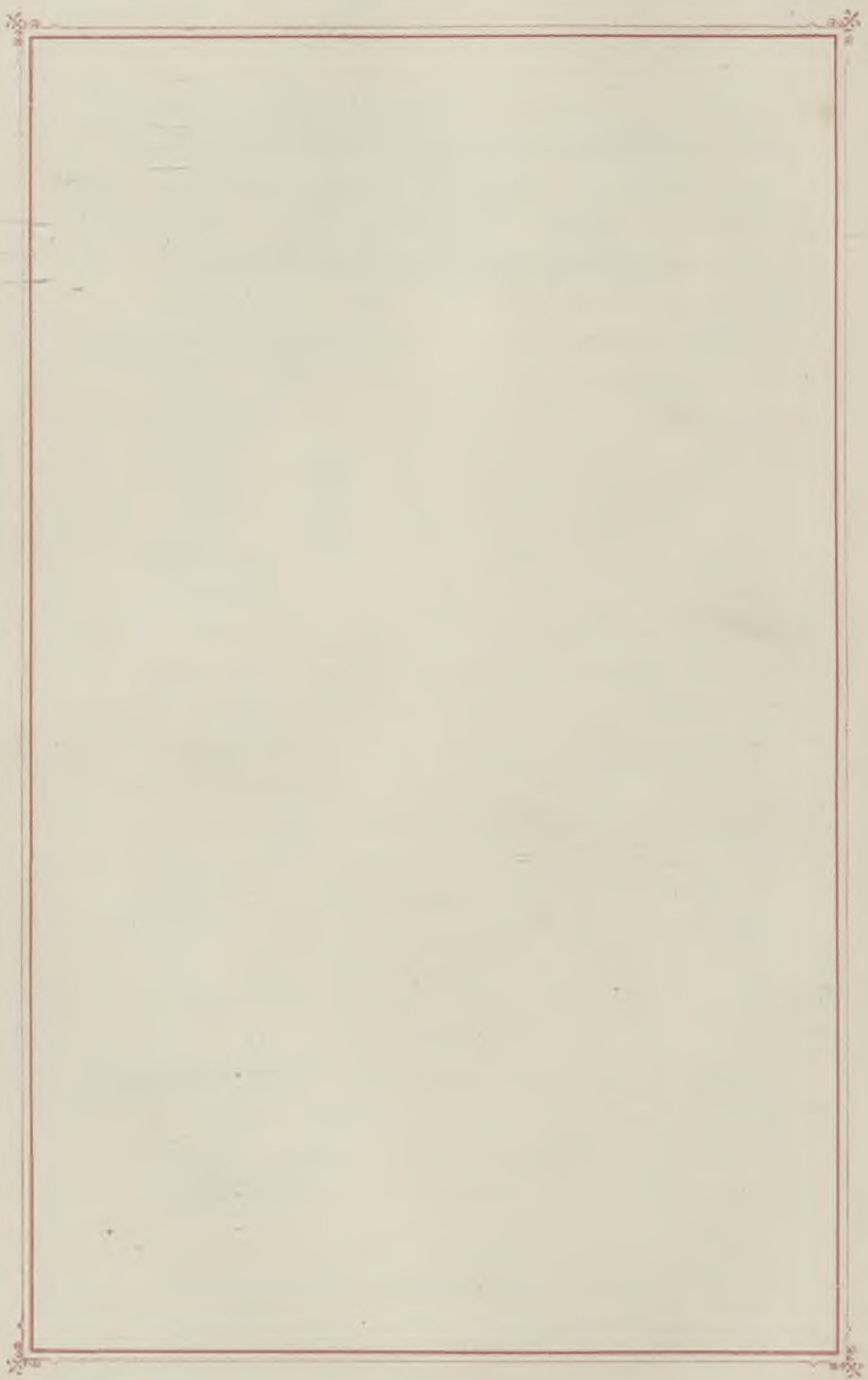
Szabla polska, na brzeszczocie 0'05 o 10 rowkach, w okrągłym medalionie popiersie Zygmunta IIIgo i napis srebrnymi literami nabijany: „Sigismundus Tertius“. Rękojeść i okucie pochwy z czarnego jaszczura. Własność hr. Stanisława Tarnowskiego.

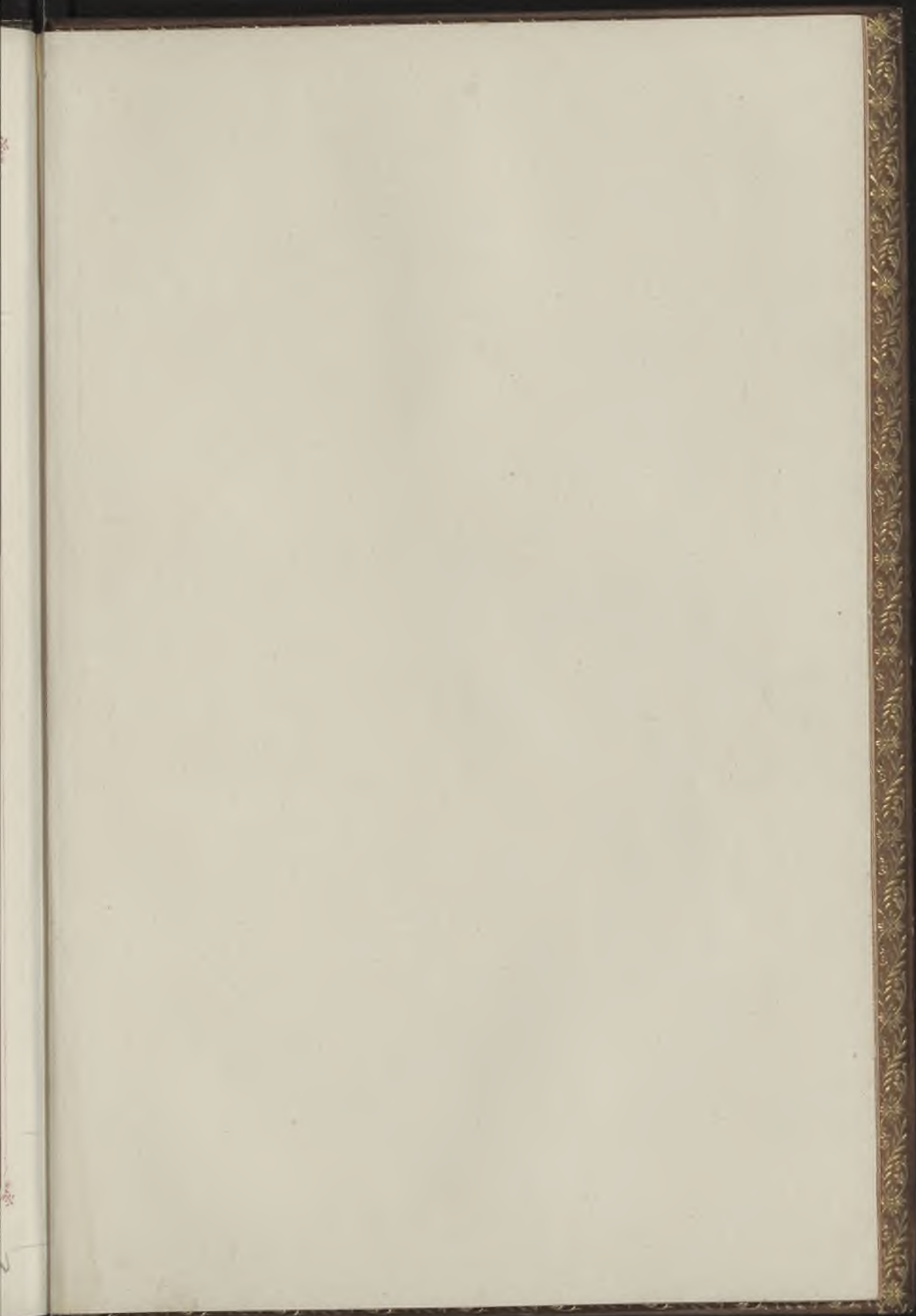
Karabela bogato w nefryty, turkusy i rubiny ozdobiona; rękojeść nadłamana, bez krzyża. Własność hr. Piotra Szembeka; należy do kulbaki (Vidi Tom II.).

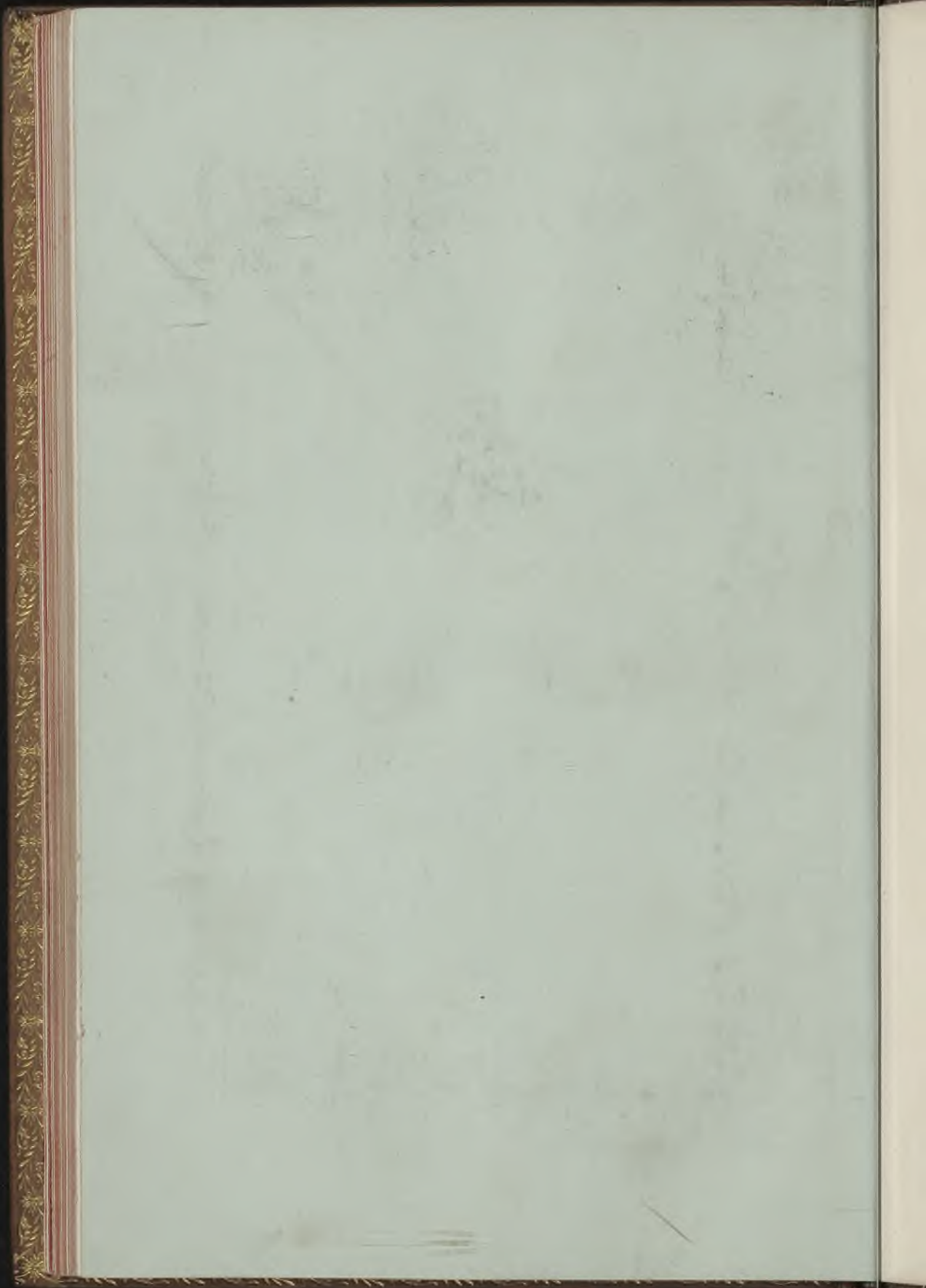
Ryngraf z blachy miedzianej, wypukło zwiniętej; na środku Matka Boska z P. Jezusem — pod spodem: „Sub tuum praesidium“. Własność hr. Skórzewskich z Rogowa.

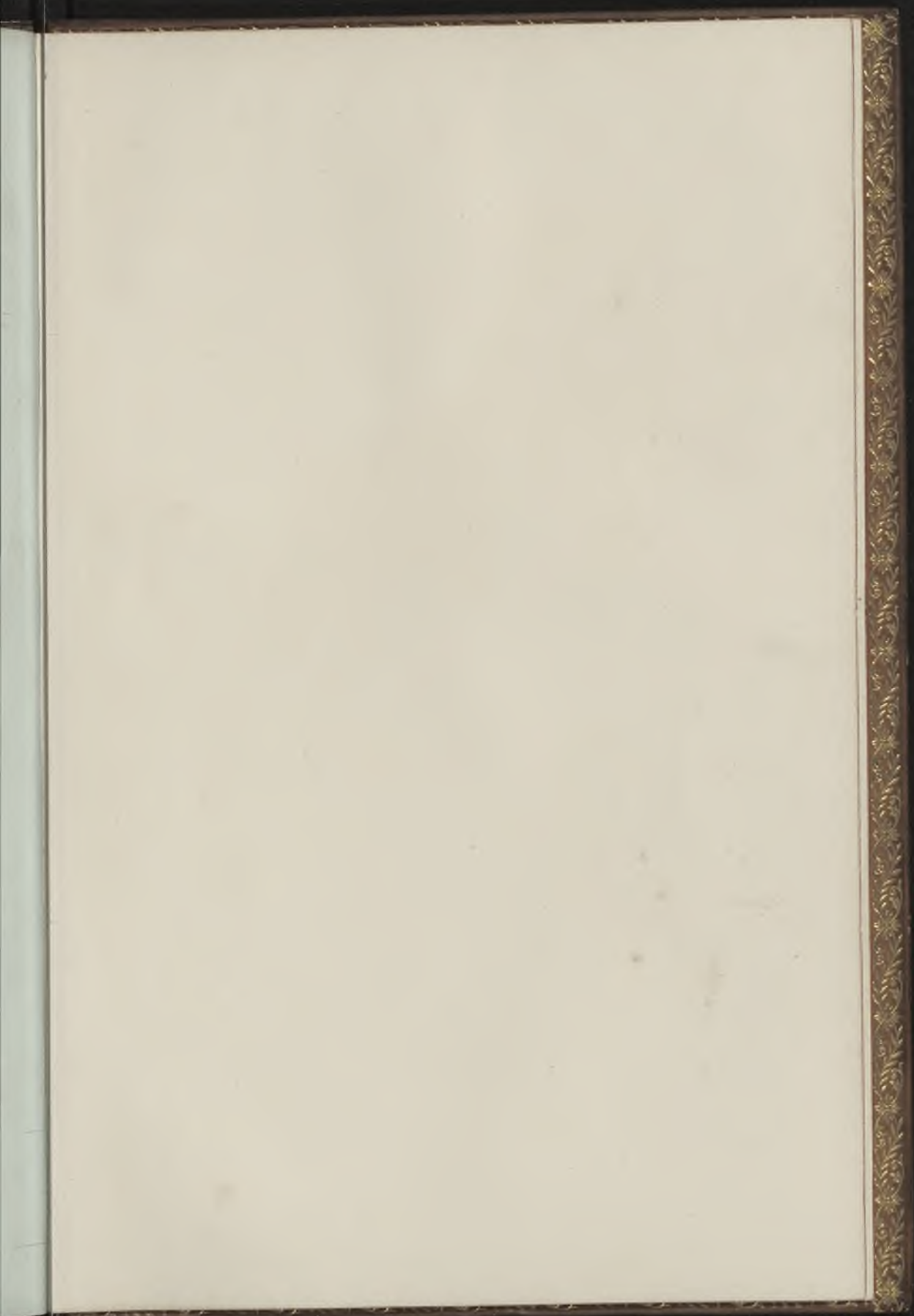
Dwa przeciwne tomy prz
niej się ułożyły, dlatego nie
do przeczytawania w tym ka-
pitułu.

Wasyli

211. 189.

